Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TOGÜHFD

Tokat Gaziosmanpasa University Faculty of Law Review
TOGUFLR

Cilt 3/*Volume 3* **Sayı 1/*Number 1*** **Mart 2025/*March 2025***

Araştırma Makalesi/*Research Article*

Ölümlü İş Kazalarından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatında İşverenin Sorumluluğu ve Tazminatın Hesabında SGK'nın Rücu Davasının Etkisi[*]

Employer's Liability in Compensation for Loss of Support Arising from Fatal Occupational Accidents and the Impact of the Social Security Institution's (SGK) Recourse Actions on Compensation Calculation

Dr. Öğr. Üyesi Sema Deniz ÖZKAN KOÇ[**]

Öz

Ölümle sonuçlanan iş kazaları, çalışanların çalışma çevresindeki risklere karşı korunması amacıyla geliştirilen sosyal güvenlik sistemlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmamız, ölümlü iş kazaları sonucunda geride kalan hak sahiplerinin talep edebileceği destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasında işverenin sorumluluğunu ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) rücu davalarının etkisini ele almaktadır.

Destekten yoksun kalma tazminatı, ölenin geride kalanlara sağladığı ekonomik desteğin sürekliliğini hedefleyen bir tazminat türü olup, talep edilebilmesi için belirli şartların sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda desteğin ölümü sebebiyle fiilen veya farazi olarak desteğin sağladığı bakım yardımından mahrum kalanlar ölümlü iş kazasına sebep olan işverenden bu yönde bir tazminat talebinde bulunabilecektir. Bununla birlikte, SGK'nın ölen sigortalı için hak sahiplerine yaptığı ödemeler ve bu ödemelerin destekten yoksun kalma tazminatı üzerindeki etkisi de ayrıca önem taşımaktadır. Bu ödemelerin ayrıca SGK tarafından

[*] **Makalenin Geliş Tarihi/*Received:*** 01.01.2025, **Makalenin Kabul Tarihi/*Accepted:*** 07.01.2025.
İntihal/*Plagiarism:* Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir./*This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees*.

[**] Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (**e-posta/*e-mail:*** deniz.ozkan@marmara.edu.tr, **ORCID:** 0000-0002-3393-5502).

işverene rücu edecek olması karşısında hem işverenin mükerrer defa ödeme yapması hem de geride kalanların sebepsiz zenginleşmesi gündeme gelebilecektir.

Öte yandan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesi ile getirilen "rücu edilebilir ödeme" kavramının uygulamadaki belirsizliklere son verip vermediğini ve bu düzenlemenin sosyal devlet ilkesi ile olan uyumunu da ayrıca incelemeye konu edilmelidir. Zira düzenlemenin yapısı ve tek defaya mahsus bir hesaplama içermesi uygulamada bazı tartışmalara sebep olabilecek görünmektedir. Hukuki ve uygulamaya yönelik çıkarımlarımız, destekten yoksun kalma tazminatının hesaplamasına dair kriterlerin netleştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Destekten yoksun kalma tazminatı, iş kazası, iş sağlığı ve güvenliği, rücu davası, işverenin hukuki sorumluluğu.

Abstract

Fatal occupational accidents hold a significant place in social security systems developed to protect employees against occupational risks. This study examines the employer's liability in calculating the loss of support compensation that the dependents left behind after fatal occupational accidents can claim, as well as the impact of recourse claims by the Social Security Institution (SGK).

Loss of support compensation is a type of compensation aimed at ensuring the continuity of the economic support provided by the deceased to their dependents. Certain conditions must be met for it to be claimed. In this context, those who have been deprived of the maintenance support provided by the deceased, either actually or hypothetically, may claim compensation from the employer responsible for the fatal occupational accident. Moreover, the payments made by SGK to the beneficiaries of the deceased insured person and their impact on the loss of support compensation are also of particular importance. Since these payments may be recouped by SGK from the employer, issues such as the employer having to pay twice and the unjust enrichment of the beneficiaries may arise.

On the other hand, whether the concept of "reimbursable payment" introduced by Article 55 of the Turkish Code of Obligations No. 6098 has resolved practical uncertainties and whether this regulation aligns with the principle of the social state should also be examined. The structure of the regulation and its one-time calculation method appear to cause certain debates in practice. Our legal and practical findings indicate that the criteria for calculating loss of support compensation need to be clarified.

Keywords: *Compensation for loss of support, occupational accident, occupational health and safety, recourse action, legal liability of employer.*

GİRİŞ

Fabrikalaşmanın ve dolayısıyla işçi sayısının artması, zaman içerisinde işyerinde karşılaşılabilecek rizikolara karşı koruyucu önlemlerin alınmasını zorunlu kılmıştır. İş kazası ve meslek hastalıklarının bir sosyal riziko olarak sosyal güvenlik sistemlerine yerleşmesi, işçinin daha güvenceli bir çalışma yaşamına sahip olması ve iş kazasının olumsuz sonuçlarının

minimize edilmesi anlayışına dayanmaktadır. İş kazası ve meslek hastalıklarına karşı işçinin korunması amacıyla yapılan düzenlemeler, sosyal güvenlik hukuku sisteminden bağımsız olarak toplumsal öneme sahip bir rizikonun önlenmesi ve etkilerinin azaltılması hedefine dayanmaktadır. Gerçekten de Sanayi Devrimi sonrası artan atölyeler, endüstriyel ilerlemeyi beraberinde getirmiş, ancak uzun yıllar "güvenli işyeri" kavramı gündeme gelmemiştir. Zamanla üretimin nimetlerini elde eden işverenin aynı zamanda külfetlerine de katlanması gerektiği anlayışı yerleşmiş ve öncelikle işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğu ortaya konmuş, sonrasında da bu riskin sosyal güvenlik kapsamına alınması sistemi/sistemleri benimsenmiştir.

İş kazası, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 13. maddesinde tanımlanmamış olmakla birlikte, olayın gerçekleştiği yer ve zaman üzerinden çerçevesi çizilmiştir. Buna göre iş kazası; sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydan gelen, sigortalıyı bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olaydır.[1]

İş kazası sonucunda işçinin ölümü halinde geride kalan hak sahiplerine hem 5510 sayılı Kanun kapsamında, şartların varlığı halinde ölüm geliri ve ölüm aylığı bağlanması hem de varsa cenaze masrafları ve sağlık harcamalarının karşılanması gündeme gelebilir. Bu halde, sosyal devlet ilkesi çerçevesinde ölüm sebebiyle geride kalanların maruz kalacağı ekonomik kayıplar azaltılmak istenmiştir.

Öte yandan, ölümle sonuçlanan iş kazasının aynı zamanda bir haksız fiil niteliğinde olması ve kazanın gerçekleşmesinde işveren ya da üçüncü kişilerin kusurlu bulunması halinde ölenin desteğinden yoksun kalanlar, destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilirler. Söz konusu tazminatı düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda, kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceği belirtilmiştir. Bu halde SGK tarafından rücu davasına konu edilebilen kısım tazminatta mahsuplaşmaya konu olacaktır.

Ancak her ne kadar TBK m 55/1 hükmünde yer alan ifade hesaplama bakımından çok açık bir hususu işaret ediyor gibi görünse de tazminattan indirilecek miktarın belirlenmesinde hem SGK'nın 5510 sayılı Kanununun 21 ve 23. maddelerinde düzenlenmiş bulunan işverene rücu hakkının açıklığa kavuşturulması hem de TBK'da yer alan "rücu edilemeyen ödemeler" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin çerçevesinin belirlenmesi çeşitli zorlukları

[1] İş kazasına ilişkin bir başka tanım ise 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda yer almaktadır. Kanunun 3. maddesinde iş kazası, işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olay, biçiminde tanımlanmıştır. Söz konusu tanım, 5510 sayılı Kanuna kıyasla daha dar bir iş kazası tanımı içermektedir. Konumuzu oluşturan destekten yoksun kalma tazminatı bakımından ise 5510 sayılı Kanunda yer alan tanım üzerinden değerlendirme yapılmakta, ancak işverenin kusuru da bir unsur olarak ayrıca ele alınmaktadır.

barındırmaktadır. Biz de çalışmamızda ölümlü iş kazası halinde işverene karşı iş mahkemesinde açılacak olan destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasında ele alınan kriterler üzerinde duracağız.

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI

A. Genel Olarak

Destekten yoksun kalma tazminatı, mehaz İsviçre Borçlar Kanunun 45/3 maddesi esas alınarak 6098 sayılı Borçlar Kanununda düzenlenmiştir. Hükme göre, destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılamaz veya azaltılamaz (TBK m 55/1). Destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişiler, ise ölenin desteğinden yoksun kalanlar olup bu sebeple uğradıkları kayıplar, destekten yoksun kalma tazminatının genel çerçevesi olarak belirlenmiştir (TBK m 53/1, 3).[2]

Her ne kadar madde metninde destek ifadesi mali bir karşılığa sahip olsa da doktrinde destek kavramı aynı zamanda, bir başkasının geçimini kısmen ya da tamamen karşılayan veyahut ölmese idi karşılayabilecek olan kişiyi ifade etmek amacıyla da kullanılmaktadır.[3] Bu kullanım kanaatimizce de hem mehaz kanuna hem de destek ifadesinin tazminatın tüm çerçevesinin belirlenmesi bakımından yetersiz kalması sebebiyle daha uygun görünmektedir. Biz de çalışmamızda destek ifadesini, geride kalanlar ile arasında bakım ilişkisi bulunan ölen sigortalı anlamında kullanacağız.

Destekten yoksun kalma tazminatı temelde, destek olarak kabul edilen kişinin ölümü sonucu zarara uğrayan kişilerin talep ettiği tazminat miktarıdır.[4] Diğer bir ifadeyle söz konusu

---

[2] İsviçre Borçlar Hukukundan farklı olarak TBK hükmünde destek kavramı parasal bir anlamı işaret etmektedir. Oysaki OR Art 45/3 hükmünde yer alan *"Versorger"* terimi, destek olan kişi anlamına gelmektedir. Konuya ilişkin ayrıca, Rabia Özsoy, 'Destekten Yoksun Kalma Tazminatı' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi 2024) 9.

[3] Bernhard Stehle, *Der Versorgungsschaden: Dogmatik und Berechnung* (Schulthess 2010) 76; Max Keller, Sonja Gabi ve Karin Gabi, *Haftpflichtrecht* (3. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2012) 101; Marc Hürzeler, 'Versorgungsschaden: Vermögensbildung und Anrechnung güter- und erbrechtlicher Zuwendungen?' (2019) Haftung und Versicherung 290, 290; Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7. Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Baskı, Filiz Yayınevi 1993) 620; O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C V/1-2* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019) 177; Hüseyin Hatemi ve Kadir Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm* (5. Baskı, Filiz Kitabevi 2021) 168; Fikret Eren ve Ünsal Dönmez, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi, C II, m. 49-82* (2. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 1276; Gaye Burcu Seratlı, *İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Yetkin Yayınları 2003) 83; Kadir Emre Gökyayla, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Seçkin Yayınevi 2004) 42 vd; Sami Narter, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınları 2018) 3; Ali Güneren, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınları 2018) 1058; Mesut Balcı, Birol Soner, Bahri Aydoğan ve Ahmet Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları* (Yetkin Yayınları 2021) 702.

[4] Doktrinde destekten yoksun kalma tazminatının destek görenlerin ölüm olayı gerçekleşmese idi bulunacakları ekonomik konuma getirme amacı taşıdığı yönünde, Ömer Ekmekçi, Başak Baysal, İrem Yayvak Namlı, *Uygulamalı Tazminat Hukuku* (Oniki Levha Yayınları 2022) 89. Aynı yönde, Y 17 HD, E 2013/16156, K

tazminatın konusu, ölüm gerçekleşmese idi destek görenin sahip bulunabileceği durum ile ölüm sebebiyle bulunduğu durum arasındaki kazanç kaybının tazminini amaçlayan bir maddi zarardır.[5] Bu halde, destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için hem desteğin bakım gücüne sahip olması hem de destek görenin bakım ihtiyacı içerisinde bulunması gerekecektir. Bu yönüyle destekten yoksun kalma tazminatı, özel bir tazminat türü olarak değerlendirilmektedir.

Destekten yoksun kalma tazminatı sadece ölen desteğin bakım yardımından mahrum kalanların açabileceği bir dava olup ölenin kişiliğinden tamamen bağımsız, destek görenlere tanınmış bir dava hakkıdır.[6] Zira söz konusu davanın talep konusu, destek görenin yoksun kaldığı kârın giderilmesidir. Ancak belirtelim ki, desteğin hayattayken gösterdiği tutum ve davranışlar, destekten yoksun kalma zararının belirlenmesi bakımından dikkate alınabilir. Bu halde, destek hayatta olsaydı göstereceği yaklaşımın ispatı, tazminatın azaltılması veya tazminat talebinin tamamen reddedilmesi söz konusu olabilir. Zira destekten yoksun kalma tazminatı, destek hayatta olsaydı elde edebileceği miktardan daha fazla olamaz.[7] Destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının bağımsızlığı ayrıca, taleplerin bağlı olduğu zamanaşımının ve destek görenler arasında da tazminat talep hakkının bağımsızlığını da ifade eder.

Destekten yoksun kalma tazminatı ile talep konusu yapılan zarar, bir yansıma zarar olarak kabul edilmektedir.[8] Yansıma zarar, haksız fiilin gerçekleştirildiği kişi dışında bir

---

2015/2674, T 12.02.2015: *"Yasa metninden de anlaşılacağı gibi destekten yoksun kalma tazminatının konusu, desteğin yitirilmesi nedeniyle yoksun kalınan zarardır. Buradaki amaç, destekten yoksun kalanların desteğin ölümünden önceki yaşamlarındaki sosyal ve ekonomik durumlarının korunmasıdır. Olaydan sonraki dönemde de, destek olmasa bile, onun zamanındaki gibi aynı şekilde yaşayabilmesi için muhtaç olduğu paranın ödettirilmesidir."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.11.2024.

5 Stehle (n 3) 10 vd; Karl Oftinger ve Emil W. Stark, *Schweizerisches Haftpflichtrecht, Erster Band: Allgemeiner Teil* (5. Auflage, Schulthess 1995) 335; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku - Genel Hükümler* (C I, 6. Bası, Sermet Yayınları 1976) 506; Haluk Tandoğan, *Türk Mes'uliyet Hukuku - (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet)* (1. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık 2010) 300; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 164; Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 89; destekten yoksun kalma zararının normatif zarar olduğu yönünde, Erwin Deutsch, *Haftungsrecht, Erster Band: Allgemeine Lehren* (Heymann 1976) 436.

6 H. Oser ve W. Schönenberger, *Borçlar Hukuku, İkinci Kısım Madde 41-109 (TBK m. 41-108)* (Çeviren: Recai Seçkin), (Ankara Yeni Cezaevi Basımevi 1950) 415; Christoph Müller, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Art 1-183 OR* (Herausgeber: Andreas Furrer, Anton K Schnyder, (3. Auflage, Schulthess 2016) 319; Stehle (n 3) 35; Hürzeler (n 3) 420; Selahattin Sulhi Tekinay, *Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1963) 66; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 863; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 163; Gökyayla (n 3) 45; Özsoy (n 2) 24.

7 Stehle (n 3) 36; Gökyayla (n 3) 46; Seratlı ise, ölene karşı ileri sürülebilecek savunmaların, özellikle de birlikte kusurun, üçüncü kişiler tarafından kullanılabileceğini ve bu hususun destekten yoksun kalma tazminatının tespitinde etkili olması gerektiğini belirtmektedir. Seratlı (n 3) 79. Desteğin ölmeden önce tazminat sorumlusuna karşı tutumu ile sorumlularla yapmış olduğu anlaşmaların destekten yoksun kalma tazminatı üzerindeki etkisine ilişkin ayrıca, Tekinay (n 6) 67-71.

8 Müller (n 6) 319; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 164; Gökyayla (n 3) 51. Destekten yoksun kalma zararının, dolaylı zarar olduğu yönünde, Eren (n 6) 863; ölüm sonrası ölenin yakınlarının kişinin ölümünden doğan zararlarının doğrudan zarar olduğu yönünde, Narter (n 3) 77 vd.

üçüncü kişinin söz konusu haksız fiilden doğan zararını ifade eder.[9] Bu yönüyle düzenleme, yansıma zararın kural olarak tazmin edilmediği İsviçre ve Türk borçlar hukuku sistemlerinde getirilmiş bir istisna olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine destekten yoksun kalma zararı, müstakbel bir zarar olduğundan hâkimin zarar miktarını TBK m 50/2 hükmü uyarınca takdir etmesi gerekir.[10]

B. Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuki Temeli ve Sosyal Güvenlik Hukukuyla İlişkisi

Destekten yoksun kalma tazminatı haksız fiil hükümleri arasında düzenlenmiş bir tazminat türüdür. Bu yönüyle destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayandırılması ve sözleşmeye aykırılıktan doğan tazminat taleplerindeki zarar gören lehine kolaylaştırıcı hükümlerden yararlanılması olası görünmemektedir. Gerek mehaz İsviçre hukukunda gerekse de Türk hukukunda bu yönde olumsuz bir yaklaşım ortaya konmuştur.[11]

Kanaatimizce her ne kadar doktrinde aksi yönde görüşler de bulunsa destek gören ile zarar veren arasında bir hukuki ilişki bulunmaması ve destekten yoksun kalma tazminatının destekten bağımsız bir talep hakkı içermesi sebebiyle destek ile zarar veren arasında bir sözleşmesel ilişki bulunması, destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinde bu ilişkiden doğan ispat ve zamanaşımı sürelerinin uygulanmasını gerektirmez. Aynı şekilde destek ile destek gören arasındaki bir sözleşmesel ilişkinin de zarar verene ileri sürülmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim Alman hukukunda da destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin BGB § 844/2 hükmünün dayanağının sadece haksız fiil olabileceği yeknesak biçimde kabul edilmektedir.[12]

Ancak şüphesiz ki desteğin ölümüne sebep olan olay, sözleşmenin ihlali sonucunda doğabilir. Diğer bir ifadeyle, sözleşmenin ihlali sebebiyle ölümün gerçekleşmesi halinde ölenin desteğinden yoksun kalanların destekten yoksun kalma tazminatı talep etme imkanları vardır. Nitekim iş kazası ve meslek hastalığından doğan ölümlerde destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilmesi tam olarak bu değerlendirmenin sonucudur. Hem Alman hem de İsviçre hukukunda destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeye aykırılıktan doğamayacağı, ancak

---

9 M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (C 2, 16. Bası, Vedat Kitapçılık 2021) 47; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 164; Antalya (n 3) 175; Gökyayla (n 3) 60.

10 Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 88; Kadir Emre Gökyayla, 'Ölüm ve Bedensel Zarar' İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu (C I, M. 1-82, Editörler: Turgut Öz, Faruk Acar, Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu), (3. Baskı, Vedat Kitapçılık 2019) 786; Oğuzman ve Öz (n 9) 47, 48; Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 90; Antalya (n 3) 159.

11 Oftinger ve Stark (n 5) 692. Aksi yönde, Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 97; Stehle (n 3) 28 vd; Mustafa Kılıçoğlu, *Tazminat Hukuku* (2. Baskı, Legal Yayıncılık 2006) 169; Tunçomağ (n 5) 473; Gökyayla (n 3) 81.

12 Anne Röthel, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen: Staudinger BGB-Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 840 -853* (13. Auflage, Sellier – de Gruyter 2002) 224- 225; Gerhald Wagner, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Schuldrecht, Besonderer Teil 3(§705-853)* (herausgegeben von Kurt Rebmann, Franz Jürgen Sacker, Roland Rüxecker, 4. Auflage, C.H. Beck 2004) 2308.

sözleşmenin ihlaline bağlı bazı istisnaların olabileceği belirtildikten sonra hizmet sözleşmelerinin bu istisnayı oluşturduğu özellikle belirtilmektedir.[13]

İş sözleşmesinin tarafı olan işverenin, TBK m 417 hükmü uyarınca iş ilişkisinin devamı boyunca işçiyi koruma ve gözetme borcu bulunmaktadır. Bu borcun kapsamına işçinin iş sağlığı ve güvenliği bakımından korunması da dahildir. Nitekim maddede, işverenin işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ile işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak ve işçilerin zarara uğramaması için gerekli önlemleri almak yükümlülükleri de düzenlenmiştir. Bu halde, işverenin gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması sebebiyle gerçekleşen bir iş kazası sonucu ölen işçinin desteğinden mahrum olanlar da işverene karşı destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkına sahiptir. Bu hususta ileri sürülecek taleplerin ise sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olduğu maddenin üçüncü fıkrasında açıkça yer almaktadır. Öyleyse iş kazası sonucu ölen işçinin geride kalanlarının açacağı destekten yoksun kalma tazminatı davası sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümleri çerçevesinde görülecektir.[14]

İsviçre Borçlar Hukukunda da işverenin işçiyi koruma ve gözetme borcunun ihlali sonucu işçinin ölümünden doğan tazminatların sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanmakla birlikte (OR Art 328) destekten yoksun kalma tazminatı davalarında haksız fiil hükümlerinin de dayanılabileceği kabul edilmektedir.[15] Yine Alman hukukunda da BGB§ 618 Abs 3'te işverenin koruma yükümlülüğü sonucu ölen işçinin desteğinden yoksun kalanların tazminat talep hakları olduğu kabul edilmiştir.[16]

Burada dikkat edilmesi gereken husus, 5510 sayılı Kanun uyarınca bir kazanın iş kazası sayılması bakımından işverenin kusurunun bulunması gerekmediğidir. Diğer bir ifadeyle 5510 sayılı Kanunun 13. maddesi uyarınca bir iş kazasının varlığının mevcut olması, işverenin söz konusu kazanın gerçekleşmesinde kusurunun bulunduğu anlamına gelmez. Bu halde Sosyal Güvenlik Hukuku bağlamında iş kazası sayılan tüm olayların destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı doğuracakları söylenemez. Zira zarar veren statüsündeki işverenin destekten yoksun kalma tazminatından sorumluluğu temelde kusur sorumluluğu olup istisnai hallerde kusursuz sorumluluğu gündeme gelebilir. Bu hususa aşağıda detaylı olarak değineceğiz.

---

[13] H. Becker, *Obligationenrecht, I. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen Art 1-183* (Stämpfli 1945) 248; Roland Brehm, *Das Obligationenrecht, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen Artikel 41-61 OR* (5. Auflage, Stampfli 2021) 397; Röthel (n 12) 222. Türk hukukunda da destekten yoksun kalma tazminatında sözleşmeye aykırılık hükümlerinin uygulanmasının istisna olduğu, TTK m 914 hükmünde yer alan taşıyıcının sorumluluğu ile TBK m 417/3 hükmünde yer alan işçinin kişiliğinin korunmasının bu kapsamda düzenlenen yasal istisnalar olduğu belirtilmektedir. Özsoy (n 2) 90.

[14] Gökyayla (n 3) 82-85; Murat Demircioğlu ve Sergül Balsever, 'İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonrası Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı' (2016) 74 (Özel Sayı) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Fevzi Şahlanan'a Armağan) 1167, 1173. Destek görenlerin ayrıca somut olayda mevcut olması halinde haksız fiil hükümlerine de dayanabileceği yönünde, Sarper Süzek, 'Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu', Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 1996), 15, 28.

[15] Becker (n 13) 248.

[16] Röthel (n 12) 222; Wagner (n 12) BGB § 844, Rn.11.

C. Destekten Yoksun Kalma Tazminatını Talep Şartları

1. Tazminatın Genel Şartları

a. Ölüm Olgusunun Bir Haksız Fiile Dayanması

Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin TBK m 53 hükmü sorumluluğun kaynağına değil kapsamına ilişkin bir düzenlemedir.[17] Ancak haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin arasında düzenlenmiş olması karşısında TBK m 49 ila 52 maddeleri, destekten yoksun kalmaya sebebiyet veren olaya niteliği uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır. Diğer bir ifadeyle destekten yoksun kalma tazminatından bahsedebilmek için önce desteğin ölümü olayının haksız fiilin şartlarını taşıması gerekecektir. Bu bağlamda ölüme sebep olan fiil ile ölüm olgusu arasına uygun nedensellik bağı olmasının yanında ölüme sebep olanın olayın gerçekleşmesinde kusurunun bulunması gerekecektir.

Haksız fiil sorumluluğundan bahsedebilmek için ilk olarak fiilin hukuka aykırı olması gerekir.[18] Hukuka aykırılık, fiilin emredici hukuk kurallarına aykırı olması ya da hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması şeklinde ifade edilebilir.[19]

Destekten yoksun kalma tazminatı bakımından zarar, geniş anlamda zarar kavramı ile ifade edilmektedir. Bu halde malvarlığı ya da şahıs varlığı üzerinde doğan zararların tümü haksız fiil sorumluluğu kapsamında zarar kavramını karşılar.[20] Ancak konumuz bakımından zarar, iş kazası sonucu gerçekleşen ölüm sebebiyle destek görenlerin uğramış oldukları yansıma zarar olarak ifade edilebilir. Destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi ancak destek görenlerin desteğin ölümü sebebiyle zarara uğraması olduğundan, haksız fiil kapsamında zarar desteğin ölümü, destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında zarar ise destek görenin uğradığı malvarlığı zararıdır. Ölüm olgusu sebebiyle uğranılan manevi zararlar ise destekten yoksun kalma tazminatının konusunu oluşturmaz ancak TBK m 56/2 hükmü kapsamında manevi tazminat talebinde bulunulabilir.

Hukuka aykırı olay ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunması, sorumluluğun doğması için zaruridir. Uygun illiyet bağı teorisi hem Türk hem de mehaz İsviçre hukukunda benimsenmiş olan, hayatın olağan akışı içerisinde söz konusu zararın, olayın doğal sonucu olması biçiminde ifade edilebilir.[21]

Olay ile zarar arasında illiyet bağının kesilmesi bakımından önemli bir husus da ölenin birlikte kusurudur. Her ne kadar Türk Borçlar Kanununda illiyet bağını kesen sebeplere ilişkin

---

17 Stehle (n 3) 21, 22; Hürzeler (n 3) 19.

18 Hukuka aykırı fiil kavramı hakkında detaylı bilgi için, Oser ve Schönenberger (n 6) 353 vd; Tandoğan (n 5) 12; Eren (n 6) 592; Oğuzman ve Öz (n 9) 15.

19 Hukuka uygunluk sebepleri hakkında detaylı bilgi için, Oser ve Schönenberger (n 6) 361 vd; Tunçomağ (n 5) 432 vd; Tandoğan (n 5) 30 vd; Oğuzman ve Öz (n 9) 24 vd; Eren (n 6) 670 vd.

20 Oser ve Schönenberger (n 6) 380; Müller (n 6) 283; Tandoğan (n 5) 63; Tunçomağ (n 5) 446; Eren (n 6) 597; Oğuzman ve Öz (n 9) 42 vd.

21 Uygun illiyet bağı teorisi hakkında ayrıca, Müller (n 6) 288 vd; Fikret Eren, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1975) 52 vd; Tandoğan (n 5) 76 vd; Tunçomağ (n 5) 450 vd; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 573; Oğuzman ve Öz (n 9) 49-51.

özel bir düzenleme bulunmasa da zarar görenin birlikte kusurunun tazminat miktarında indirim sebebi olabileceği gibi illiyet bağını kesebileceği de doktrinde kabul edilmektedir.[22]

b. Ölümlü İş Kazalarında Kusurun Etkisi

Destekten yoksun kalma tazminatından sorumluluğun doğması bakımından en önemli şart ise kusur unsurunun varlığıdır. Kusurun kast ya da ihmal biçiminde gerçekleşmesi önem arz etmez. Ancak kusurun derecesi, tazminat miktarının belirlenmesinde dikkate alınabilir.[23] Öte yandan, hâkimin kusurun derecesine göre indirim yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Hâkim somut olayın özellikleri ile adalet ve hakkaniyet anlayışının gerektirdiği durumlarda tazminattan indirim yapmamaya da karar verebilir.

Yine, Kanunda kusursuz sorumluluk halleri kapsamında düzenlenen bazı hallerde kusur bulunmasa dahi destekten yoksun kalma zararından sorumluluk gündeme gelebilir. Örneğin Karayolları Trafik Kanununun 85. maddesinde trafik kazaları bakımından sorumluluk kusursuz sorumluluk hali olarak düzenlenmiştir.[24] Aynı şekilde TBK m 66 vd. hükümlerinde adam çalıştıranın sorumluluğu, hayvan bulunduranın sorumluluğu, yapı malikinin sorumluluğu, tehlike sorumluluğu, kusursuz sorumluluk doğuran sebepler olarak yer almıştır.

Ölümlü iş kazası sonucu işverenin destek görenlere karşı tazminat sorumluluğunun doğması bakımından kusurun bir unsur olarak aranıp aranmayacağı doktrinde uzun süre tartışılmıştır.[25] Bunun temel sebebi, işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun kusura dayalı bir sorumluluk olup olmadığına yönelik belirsizliktir.

Doktrinde bir görüş, işverenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk ilkeleri kapsamında belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.[26] Ancak bu görüşteki yazarlar arasında da

---

22 Tandoğan (n 5) 318 vd; Eren (n 6) 644; Eren (n 21) 201 vd; Oğuzman ve Öz (n 9) 127 vd; Kılıçoğlu (n 11) 233 vd.

23 Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 591; Eren (n 6) 874; Oğuzman ve Öz (n 9) 124.

24 Maddeye göre, *"Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar."*

25 Tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz Selâhattin Sulhi Tekinay, 'İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Dolayı İşverenin Sorumluluğunun Sınırlanması Meselesi' (1968) 2 (3) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 78, 91; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1974) 81 vd; Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca, *İş Hukuku Dersleri* (Yenilenmiş 36. Bası, Beta Yayınları 2023) 415; Sarper Süzek, *İş Hukuku* (Yenilenmiş 22. Baskı, Beta Yayınları 2022) 430 vd; Hamdi Mollamahmutoğlu, Muhittin Astarlı ve Ulaş Baysal, *İş Hukuku* (7. Bası, Lykeion Yayınevi 2022) 1508 vd; Süzek (n 14) 21 vd; Hasan Fehim Üçışık, *İş Sağlığı ve Güvenliği* (Ötüken Neşriyat Yayınları 2021) 378 vd; Levent Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat* (Yetkin Yayınları 2001) 85 vd. Nurşen Caniklioğlu, 'İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çerçevesinde İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu', *Prof. Dr. Turhan Esener Armağanı, I. İş Hukuku Uluslararası Kongresi* (Seçkin Yayınevi 2016) 35 41 vd; Gaye Burcu Yıldız, 'İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu' (2010) (86) Toprak İşveren Sendikası Dergisi 5, 5 vd; Cengiz İştar, 'İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu' (2018) 9 (34) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 123, 130 vd; Seratlı (n 3) 46 vd.

26 Eren (n 25) 81 vd; Reşat Atabek, *İş Kazası ve Sigortası* (Erdini Basım ve Yayınevi 1978) 290; Mustafa Çenberci, *İş Kanunu Şerhi* (4. Bası, Olgaç Matbaası 1978) 710 vd; Tankut Centel, 'Türk Borçlar Kanunu'nda

kusursuz sorumluluğun dayanağını bakımından farklılıklar mevcuttur. Öte yandan doktrinde ağırlıklı görüş, işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu benimsemiştir.[27] Bu görüş, temelde hem Türk hem de mehaz İsviçre hukukunda kusur sorumluluğunun esas, kusursuz sorumluluğun istisna olduğu ve kanunla özel olarak düzenlenmesi gerektiği kabulüne dayanmaktadır. Nitekim bu tartışmalar 6098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi sonrasında neredeyse tamamen sona ermiştir. Özellikle de TBK m 417/3 hükmü karşısında işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğu yaklaşımı güç kazanmıştır. Ancak yine de doktrinde işverenin sorumluluğu bakımından bir yeknesaklığın sağlandığını söylemek halen mümkün görünmemektedir.[28]

Kanaatimizce de işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun kusur sorumluluğu olarak kabul edilmesi gerekir. Doktrinde de belirtildiği üzere mevcut borçlar hukuku sistematiğinde sorumluluk temel olarak kusur sorumluluğu olarak düzenlenmiştir. Bu halde işverenin de sorumluluğu bakımından TBK veya iş hukuku mevzuatı içerisinde özel olarak kusursuz sorumluluğa ilişkin bir düzenleme bulunmadığına göre kusur sorumluluğunu kabul edilmelidir. TBK m 417. hükmünün son fıkrasında da bu sorumluluğun sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk olduğu belirtilerek, açıkça kusur sorumluluğuna yollama yapılmaktadır. Ancak özellikle TBK m 71 hükmünde yer alan tehlike sorumluluğu, "önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden" işverenin (işletme sahibinin) kusursuz sorumlu olabileceğini öngörmektedir. TBK m 71. hükmündeki sorumluluk, ancak önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelerde ve zararın bu işletmedeki faaliyetin tipik tehlikesinden kaynaklanması halinde söz konusu olur.[29] Somut olayda bu veya diğer kusursuz sorumluluk hallerinden birinin yer alması durumunda istisnaen sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğu değerlendirmesi yapılabilir. Öte yandan işverenin 6331 sayılı Kanundan doğan iş sağlığı ve güvenliği yükümlülükleri birlikte değerlendirildiğinde iş kazasından doğan sorumluluğunun objektifleştirilmiş kusur sorumluluğu olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, işverenin işçiyi gözetme borcunun yerine getirilip getirmediğinin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında gerekli dikkat ve özenin gösterilip göstermediğinin belirlenmesinde, işverenin kişisel bilgi, nitelik ve özellikleri değil, aynı durumdaki dikkatli, makul ve sorumluluk duygusu taşıyan bir işverenin davranış tarzı göz önünde tutulur.[30]

Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması' (2011) 4 (24) Sicil İş Hukuku Dergisi 15, 16. Benzer görüş Kenan Tunçomağ ve Tankut Centel, *İş Hukukunun Esasları* (9. Bası, Beta Yayınları 2018) 138-139.

27 Kemal Oğuzman, 'İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu' (1968) 34 (1-4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 322, 337; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat ve Özkaraca (n 25) 416; Üçışık, 366 vd; Süzek (n 25) 430 vd; Akın (n 25) 97; Gaye Baycık, 'Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler' (2013 (3) Ankara Barosu Dergisi 103, 133; Yıldız (n 25) 5 vd; Seratlı (n 3) 55; İştar (n 25) 134; Demircioğlu ve Balsever (n 14) 1171.

28 Örneğin doktrinde *Centel*, TBK m 417/2 hükmünde yer alan işverenin "her türlü önlemi" noksansız alma yükümlülüğünü, bir kusursuz sorumluluk sınırı olarak kabul etmektedir. Centel (n 26) 16.

29 Konuya ilişkin detaylı bilgi için, Caniklioğlu (n 25) 66; Baycık (n 27) 134.

30 Tunçomağ (n 5) 443; Eren (n 25) 92; Süzek (n 25) 418; M. Erdem Özdemir, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku* (Vedat Kitapçılık 2014) 68; Seratlı (n 3) 60-61.

Yargıtay'ın konuya ilişkin kararları da yıllar içerisinde doktrindeki bu görüş farklılıklarını yansıtacak biçimde gelişim izlemiştir.[31] Ancak 2006 yılından itibaren işverenin kusur sorumluluğu yönünde bir içtihat ortaya koymuştur.[32] TBK m 417 hükmünün sonrasında ise Yargıtay da doktrinde olduğu gibi işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu, kanunda yer alan düzenlemenin de bunun temel sebebi olduğunu defaten belirtmiştir.

2. Desteklik İlişkisine Özel Şartlar

a. Destek Bakımından

Hukuki anlamda destek, başkasının geçimini kısmen veya tamamen devamlı ve sürekli surette karşılıksız olarak sağlayan ve gelecekte de sağlayacağı konusunda makul bir beklenti içinde olunan kişiyi ifade eder.[33] Bu bağlamda desteklik ilişkisinin varlığı, sürekli ve düzenli bir bakım ilişkisi ile açıklanır. Destek, ancak gerçek kişi olabilir.[34]

Destek kavramı, borçlar hukuku doktrininde gerçek destek, farazi destek ve kanuni destek gibi gruplara ayrılarak incelenmektedir. Gerçek destek (eylemli destek, tatsächlichen Versorger), ölüm anında sürekli ve düzenli bakım ilişkisini kurmuş olan ve gelecekte de bu ilişkiye devam edecek olan kişiyi ifade eder.[35] Farazi destek (müstakbel destek, zukünftige Versorger) ise hayatın olağan akışı içerisinde ölüm olayı gerçekleşmese idi gelecekte bakım gücüne kavuşarak sürekli ve düzenli biçimde destek gören ile bakım ilişkisi kurması beklenen

---

31 Kusur sorumluluğunun kabul edildiği kararlar için Y HGK, E 2013/21-586, K 2014/95, T 12.02.2014; Y 21 HD, E 2020/1503, K 2020/2431, T 18.06.2020, <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 10.12.2024. Tehlike sorumluluğu sebebiyle kusursuz sorumluluğunun kabul edildiği kararlar için, Y HGK, E 2003/21-673 K 2003/641, T 12.11.2003, Y 21 HD, E 2016/6023, K 2016/10373, T 21.06.2016, <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

32 Y HGK, E 2010/21-36 K 2010/67, T 03.02.2010: *"Bir olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin her durumda bu kazadan sorumlu tutulmasını gerektirmez. Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında bir iş kazasından işverenin sorumlu olması için, işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ve özen gösterme yükümlülüğüne aykırı davranışı veya ihmal göstermesi sonucu kaza meydana gelmiş olmalıdır. Diğer bir deyişle... işverenin kusurunun kanıtlanmış olması gerekir."* <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

33 Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 101; Oser ve Schönenberger (n 6) 416; Stehle (n 3) 76; Narter (n 3) 3; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 620; Balcı ve diğerleri (n 3) 702; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 165; Antalya (n 3) 177; Seratlı (n 3) 83.

34 Gökyayla (n 3) 91; Özsoy (n 2) 115.

35 Müller (n 6) 320; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 100; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 621; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 165; Oğuzman ve Öz (n 9) 109; Antalya (n 3) 177; Gökyayla (n 3)99; Seratlı (n 3) 85.

kişidir.[36] Son olarak kanuni destek, kanunen bakmakla yükümlü olanların, bu yükümlülüğü fiilen yerine getirmese dahi destek olduğu varsayımına dayanır.[37]

Bir kişinin destek olarak kabul edilebilmesi için destek görenle aralarında özel bir hukuki ilişki bulunması gerekmez. Diğer bir ifadeyle aile hukukundan doğan bir hısımlık ilişkisi, miras hukukundan doğan bir mirasçılık ilişkisi veyahut bir sözleşmesel ilişki bulunmasa dahi fiili bir bakma ve geçindirme ilişkisi mevcutsa, destek ilişkisinin de mevcut olduğu kabul edilecektir.[38] Ancak şüphesiz ki kişiler arasında kanuni veya akdi bir bakım ilişkisinin bulunması destek ilişkisinin ortaya konması bakımından ispat kolaylığı sağlar. Kanuni bakım yükümlülüğünün bulunması halinde ölüm anına kadar düzenli ve sürekli bir destek ilişkisinin kurulmamış olmasının tazminat hakkına etki etmeyeceği doktrinde sıklıkla kabul edilmektedir.[39] Bu halde kişinin iradi olarak bakım sorumluluğunu üstlenmemesinin kanunen buna zorlanmasına engel teşkil etmediğinden hareket eden bu görüş, eşlerin birbirlerinin geçimini sağlama yükümlülüğü, nafaka yükümlülüğü gibi hükümlerden hareketle bu kişiler arasında desteklik ilişkisinin varlığı sonucuna varmaktadır.

Öte yandan, destek ilişkisinin kabul edilebilmesi bakımından destek olma saikinin önemi yoktur. Kişinin ahlaki, örfi bir sebeple ya da salt hayırseverlik, acıma gibi duygularla destek olması bu ilişkinin düzenli ve sürekli olması koşuluyla yeterli kabul edilmektedir.[40] Önemli olan, bakımın karşılıksız olması ve ekonomik bir değer ihtiva etmesidir.[41] Devamlılık

---

[36] Müller (n 6) 320; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 100; Oser ve Schönenberger (n 6) 416; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 621; Oğuzman ve Öz (n 9) 110; Balcı ve diğerleri (n 3) 719; Hatemi ve Gökyayla (n 3)165; Gökyayla (n 3)100; Seratlı (n 3) 86; Özsoy (n 2) 17. Doktrinde farazi destek ilişkisi bakımından daha dar bir yorumlama yapılması gerektiği, özellikle destek gören grubunun daha dar belirlenmesinin yerinde olacağı işaret edilmektedir. Konuya ilişkin ayrıca, Tekinay (n 6) 17; Tandoğan (n 5) 303; Oğuzman ve Öz (n 9) 110; Gökyayla (n 3)100. Farazi destek bakımından verilen örnekler sıklıkla ölen çocuğun anne babası ile destek ilişkisi kurması ve nişanlıların birbirine destek olmasıdır.

[37] Hatemi ve Gökyayla (n 3)165; Gökyayla (n 3) 101. Sözleşmesel bakma yükümlülüğünün de kanuni destek kavramına dahil olduğu yönünde, Antalya (n 3)178. Kanuni destek, kaza öncesi bakma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olsa dahi kanunen bakılmakla yükümlü olunanların destekten yoksun kalma tazminatı talep hakları mevcuttur. *"Ölenin ölüm tarihine kadar bakma mükellefiyetini yerine getirmemiş olması destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesine engel değildir.",* Y 17 HD, E 2018/4404, K 2020/789, T 05.02.2020, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

[38] Hürzeler (n 3) 372; Ferit H. Saymen ve Halid K Elbir, *Türk Borçlar Hukuku- Umumi Hükümler* (Filiz Kitabevi 1966); Çenberci (n 26) 1040; İlhan Ulusan, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu* (Kazancı Hukuk Yayınları 1990) 161; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 620; Oğuzman ve Öz (n 9) 108; Seratlı (n 3) 63.

[39] Çenberci (n 26) 1041; Tekinay (n 6) 51 vd; Gökyayla (n 3) 105. Aynı yönde, Y 4 HD, E 2021/10753, K 2022/3377, T 24.02.2022: *"...Desteğin kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişiler de desteğin sağlığında herhangi bir yardım görmeseler bile tazminat talep edebilirler. Ölenin ölüm tarihine kadar bakma mükellefiyetini yerine getirmemiş olması destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesine engel değildir. Diğer yandan destek tazminatı miras ilişkisinden doğmaz."* <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 10.12.2024.

[40] Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 620; Gökyayla (n 3) 99. Ahlaka aykırı bir amaca dayanan bakım ilişkisinin destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı vermeyeceğine dair, Tekinay (n 6)19; Gökyayla (n 3) 107; Seratlı (n 3) 83; Özsoy, 131.

[41] Tandoğan (n 5) 301; Gökyayla (n 3) 105.

arz etmeyen, bir defaya mahsus olan ya da geçici nitelikteki yardımların ise hangi sebeple gerçekleşirse gerçekleşsin destek ilişkisi kurduğu kabul edilemez.[42]

Desteklik ilişkisinin varlığı bakımın düzenli ve sürekli olarak gerçekleştirilmesini gerektirir. Burada kastedilen, günlük, haftalık, aylık gibi belirli bir zaman dilimine yayılmış bir ilişki olup bunun kesin olarak belirlenmiş zaman aralıkları ile gerçekleşmesi şart değildir.[43] Yine yardım düzenli olmakla birlikte belirli bir süre sonra sona ermesi öngörülüyorsa süreklilikten bahsedilemeyeceğinden destek ilişkisi de kurulamaz.[44] Bir defaya mahsus yardımlar ise destek ilişkisi kurmaz.[45]

Ölen sigortalının destek olarak kabul edilebilmesi için ayrıca ölüm anına kadar fiili destek ilişkisinin kurulmuş olması da gerekmez. Ölüm gerçekleşmese idi hayatın olağan akışına göre ileride bir destek ilişkisinin kurulacağının öngörülebiliyor olması halinde farazi desteklik şeklinde tanımlanan destek ilişkisinin gerçekleşeceği kabul edilmelidir.[46] Bu halde özellikle anne ve babanın, nişanlının yahut çocuğun ölen ile aralarında destek ilişkisinin kurulabilmesi bakımından farazi destek kavramının önemi büyüktür. Ancak aksine, desteğin ölümden sonra da destek görene bakım yardımında bulunmayan devam edeceğinin öngörülemiyorsa burada desteklik ilişkisinden söz edilemez. Zira destekten yoksun kalma zararı, ölen sebebiyle desteğin gelecekte doğacak yardımlardan mahrum kalması ile bağlantılandırılmış bir zarardır.[47]

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için desteğin hukuka aykırı fiil sonucu ölümünün gerçekleşmesi gerekir. Ölüm, hukuka aykırı fiilin hemen sonrasında gerçekleşeceği gibi illiyet bağının korunduğu durumlarda olayın üzerinden bir süre geçtikten sonra da gerçekleşebilir.[48] Ölüm anı, desteğin beyin ölümünün gerçekleştiği andır.[49] Bu halde kişinin iş kazası sonucu ölümü olgusunun gerçekleşmemesi ancak Sosyal Güvenlik Hukuku anlamında çalışma gücünü yüzde yüz oranında kaybetmesi ya da başkasının sürekli bakımına muhtaç hale gelmesi destekten yoksun kalma tazminatı istenmesini mümkün kılmaz. Ancak bu halde de destek görenlerin şartların varlığı halinde maddi ve manevi tazminat talepleri gündeme gelebilir.[50]

Doktrinde desteğin bakım gücünü tamamen yitirdiği durumlarda destekten yokun kalma tazminatı talep hakkı olmadığı kabul edilmekle birlikte olması gereken hukuk bakımından bu

---

42 Oftinger ve Stark (n 5) 337; Eren (n 6) 855; Gökyayla (n 3) 99.

43 Müller (n 6) 320; Stehle (n 3) 57 vd; Saymen ve Elbir (n 38) 472; Çenberci (n 26) 1040; Tekinay (n 6) 20; Balcı ve diğerleri (n 3) 720; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 622; Gökyayla (n 3) 104; Seratlı (n 3) 89.

44 Tekinay (n 6) 20; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 622; Gökyayla (n 3) 105; Özsoy, 121.

45 Doktrinde bu kapsamda gelişigüzel yapılan yardımlar, düzenli olmayan bağışlar, düğün, nişan ya da doğum hediyeleri örnek olarak verilmektedir (Hürzeler (n 3) 234; Tekinay (n 6) 20; Narter (n 3) 7; Seratlı (n 3) 89.

46 Becker (n 13) 250; Müller (n 6) 320; Gökyayla (n 3) 98; Özsoy (n 2) 14.

47 Stehle (n 3) 48.

48 Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 98; Tekinay (n 6) 135; Oğuzman ve Öz (n 9) 113; Gökyayla (n 3) 92.

49 Stehle (n 3) 77.

50 Stehle (n 3) 78; Röthel (n 12) 225; Gökyayla (n 3) 91.

yönde bir düzenleme yapılmasının isabetli olacağı ileri sürülmektedir.[51] Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, yüzde yüz çalışma ve meslekte kazanma gücünün kaybedildiği ve sürekli bakıma muhtaç hale geldiği durumlarda destek görenlerin desteğin ileride kendilerine sağlayabileceği bakım yardımından muhtaç kalacağı şüphesizdir. Bu halde de korunmak isteyen menfaat aynı olduğundan burada da benzer bir düzenleme yapılması adalete daha uygun düşecektir.

Desteğin ölmediği ancak ölmüş sayılmasını gerektiren durumlar halinde kaybolduğu, ölüm karinesinin ya da gaiplik şartlarının uygulandığı durumlarda da destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı gündeme gelir.[52] Önemli olan, söz konusu hukuka aykırı fiil ile ölmüş sayılma olgusunun arasında uygun illiyet bağının mevcut olmasıdır. Bu halde de ölüm tarihi TMK m 35 hükmü gereğince ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı günden başlayarak hüküm doğurur.

Destekten yoksun alma tazminatı ölüm anı dikkate alınarak hesaplanmakla birlikte farazi desteğin söz konusu olduğu durumlarda ise destek ilişkisinin başlaması beklenilen tarih hesaplama için esas alınacak tarihi ifade eder.

b. Destek Gören Bakımından

Destek gören, desteğin ölümünden önce onunda düzenli ve sürekli bakım ilişkisi içerisinde olan ya da ölüm olgusu gerçekleşmese ileride destek ile arasında bakım ilişkisi doğacak olan kişi ya da kişileri ifade eder.[53]

Destek olabilecek kişilere dair Kanunda bir sınırlama söz konusu değildir. Ayrıca, destek gören bakımından Türk hukukunda da mehaz İsviçre hukukunda da kanuni nafaka sağlama yükümlülüğü destek ilişkisinin kurulması bakımından bir unsur olarak ele alınmamaktadır. Diğer bir ifadeyle fiili ya da farazi bir bakım ve yardım ilişkisinin varlığı destek ilişkisinin kabulü için yeterlidir.[54]

Alman hukukunda ise ancak kanunen bakmakla yükümlü olunan kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecekleri öngörülmüştür. BGB § 844/2 hükmünde ancak nafaka ödeme yükümlülüğü bulunan ya da yükümlü olabilecek kişilerin ölüm sonucu nafaka hakkından mahrum kalması halinde tazminat talebinde bulunabilecekleri belirtilmiştir. Bu halde, Alman hukukuna destek gören ancak ölen destek ile aralarında aile hukukundan doğan bakım ilişkisi mevcut kişiler ile sınırlıdır.[55] Diğer bir ifadeyle, destek ile aralarında gönüllülüğe

---

51 Hatemi ve Gökyayla (n 3) 165.

52 Gökyayla (n 3) 93; Özsoy (n 2) 116.

53 Stehle (n 3) 52; Tunçomağ (n 5) 511; Narter (n 3) 5; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 166; Antalya (n 3) 182; Gökyayla (n 3) 129.

54 Müller (n 6) 320; Stehle (n 3) 45; Tekinay (n 6) 16 vd; Saymen ve Elbir (n 38) 472; Tandoğan (n 5) 300; Hatemi ve Gökyayla (n 3) 166; Safa Reisoğlu, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (23. Bası, Beta Yayınları 2012) 221; Gökyayla (n 3) 98.

55 Burmann, Michael, Rainer Heß, Katrin Hühnermann, Jürgen Jahnke ve Kristina Wimber, *Straßenverkehrsrecht* (27 neu bearbeitete Auflage, C.H. Beck 2022) BGB § 844, Rn. 15 vd; Ansgar Staudinger, *Nomoskommentar, Bürgerliches Gesetzbuch-Handkommentar* (11 Auflage, Herausgeber: Reiner Schulze, Nomos 2022) BGB §

dayalı bir ilişki olanlar da aralarında sözleşmesel bir ilişki bulunanlar da destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkına sahip değildir.[56]

Destek görenin aynı zamanda başka kişilere karşı nafaka talep hakkının olmasının da destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkına etki etmediği, destek görenin bu kişilere başvurma zorunluluğu olmaksızın doğrudan zarar verene başvurabileceği doktrinde kabul edilmektedir.[57] Ancak nafaka yükümlülerinin fiilen bakım sorumluluğunu yerine getirmesi halinde bu durum tazminatın miktarının tespitinde dikkate alınır. Benzer bir değerlendirme Alman hukukunda da BGB § 844/2'nin BGB § 843/4 hükmüne yaptığı atıf uyarınca da yapılabilir. Hükmün açık atfı karşısında üçüncü kişinin nafaka yükümlülüğünün zarar verenin tazmin yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağı ve hatta dahi tazminatta indirim sebebi olmayacağı belirtilmektedir.[58]

Öte yandan destek ilişkisinin varlığından söz edebilmek için destek görenin bakım ihtiyacının bulunması aranacaktır.[59] Ancak burada ifade edilen bakım ihtiyacı söz konusu kişinin kendisine ait gelirinin bulunmaması ya da geçiminin sadece desteğin sağlayacağı yardıma bağlı olması değildir. Destek görenin destekle arasındaki ilişkinin belirli bir hayat standardını sağlaması da bakım ihtiyacının varlığı için yeterlidir. Gerçekten de destekten yoksun kalma tazminatı fark teorisi[60] uyarınca hesaplanan bir tazminat olup bu bağlamda, destek görenin malvarlığının ölüm olmasaydı gerçekleşecek durumu ile ölüm olgusu sonucu gerçekleşen mevcut durumu arasındaki fark tespit edilerek zarar miktarı buna göre belirlenir.

Ölümlü iş kazalarından doğan destekten yoksun kalma tazminatları bakımından önem taşıyan bir husus anne ve baba tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminatları ile ilişkilidir. Kapanan Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 2018 öncesi verdiği kararlarda, 5510 sayılı Kanunda yer alan ölüm geliri şartlarını sağlamayan anne ve babanın aynı zamanda destek gören sıfatını da kabul etmemiş ve bu kişilerin yaptıkları tazminat taleplerini sistematik olarak reddetmiştir.[61] Bu son derece isabetsiz uygulama 22.06.2018 tarihinde verilen Yargıtay İçtihadı

844, Rn. 6; Gerald Spindler, *Beck'sche Online-Kommentare- BGB* (Herausgegeben von Wolfgang Hau, Roman Poseck, 67. Edition, C.H. Beck 2023) BGB § 844, Rn. 9 vd.

56 Burmann ve diğerleri (n 56) BGB § 844, Rn. 3a,17; Spindler (n 56) BGB § 844, Rn. 10; Wagner (n 12) BGB § 844, Rn. 26.

57 Tekinay (n 6) 54; Tandoğan (n 5) 304; Tunçomağ (n 5) 515; Alpaslan Akartepe, 'Türk Borçlar Hukukuna Göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı' (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1994) 25. İsviçre hukukunda aynı yönde, Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 101.

58 Konuya ilişkin detaylı bilgi ve istisnalar hakkında ayrıca, Spindler (n 56) BGB § 844, Rn.15; Röthel (n 12) 236,

59 Eren (n 6) 858; Oğuzman ve Öz (n 9) 110; Özsoy (n 2) 22.

60 Konuya ilişkin detaylı bilgi için, Müller (n 6) 303; Eren (n 6) 599 vd; Gökyayla (n 3) 56.

61 Y 21 HD, E 2006/4127, K 2006/5433, T 29.05.2006: *"...Başka bir anlatımla, hak sahibi tarafından Kurum aleyhine açılan davada, 506 Sayılı Yasanın 24.maddenin öngördüğü koşulların oluşmadığının saptanması durumunda; hak sahibine, gelir bağlanmayacağı giderek, hak sahibinin, destekten yoksun kalma tazminat isteme hakkına sahip olmayacağı açık-seçiktir. Somut olayda, hak sahibi Anne ve baba yönünden yukarıda açıklanan doğrultuda, inceleme ve araştırma yapılmadığı ortadadır."* <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 28.12.2024.

Birleştirme Kararı ile sona ermiştir. İçtihadı Birleştirme Büyük Kurulu verdiği kararda, destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı bakımından aranan şartın anne ve babanın çocuğunun haksız fiil sonucu ölmesi ve bu sebeple onun desteğinden yoksun kalması olduğunu, bu durumunun Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanması ile bir ilgisinin bulunmadığından hareketle, 21. Hukuk Dairesinin Kararını bozmuştur.[62]

Gerçekten de 21. Hukuk Dairesinin, hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması ve gelir veya aylık bağlanmamış olması ya da çalışmayan anne ve babanın 65 yaşın üstünde olması şartlarına bağlanan ölüm aylığı ile destekten yoksun kalma tazminatı arasında kurmuş olduğu bağlantının değerlendirilmesi zor görünmektedir. Anne ve baba ile destek arasında fiil bir bakım ilişkisi bulunmamasının ispatı halinde talep hakkına etkisi şüphesiz olmakla birlikte sırf kendilerine ait gelir veya aylıklarının bulunmasının ya da geçimlerini sağlayacak düzeyde malvarlığına sahip olmasının destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı karşısında bir etkisi olmaması sebebiyle Yargıtay'ın görüşüne katılmanın mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

II. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASI

A. Genel Olarak

Destekten yoksun kalma tazminatının yansıma zararın tazminine yönelik olması karşısında ilk olarak zararın miktarı hesaplanmalıdır. Bu kapsamda hem destek ilişkisi içerisinde destek görene ne miktarda yardım yapıldığının hem de gelecekte ne kadar bir süre bu bakım ilişkisinin devam edeceğinin tespit edilmesi gerekir. Bu çerçevede, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi desteğin ölümü olgusunun gerçekleşmemesi halinde destek gören ya da görenlerin ekonomik ve sosyal olarak sahip olacakları hayat seviyesinin belirlenmesi, ölüm olgusu sebebiyle içerisinde bulundukları mevcut ekonomik durum ile arasındaki farkın tespit edilerek yoksun kalınan menfaatin ortaya konması gerekir.

Gelecekteki farazi bir zararın hesabını gerektirmesi, destekten yoksun kalma tazminatının tespitinde karşılaşılan büyük bir soruna işaret eder. Bu kapsamda, hem destek ilişkisinin ne kadar süreceğinin, gelecekte destek görenin bakım ihtiyacının miktarının, desteğin ileride kazanması muhtemelen gelirin hem de zarardan varsa mahsup edilmesi gerekecek kalemlerin belirlenmesi gerekir. Uygulamada tümü farazi olan bu hesaplamaların yeknesaklaştırılması amacıyla çeşitli kriterler benimsenmeye çalışılmıştır.

B. Hesaplama Bakımından Tespiti Gereken Kalemler

1. Desteğin Geliri

Destekten yoksun kalma tazminatı bakımından en önemli aşama, desteğin gelirinin belirlenmesidir. Zira bu tespit hem desteğin bakım gücünün ortaya konmasında hem de desek görene yapılan yardım miktarının tespitinde önem arz eder.

---

[62] Y İBBGK, E 2016/5, K 2018/6, T 22.06.2018, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 10.12.2024.

Desteğin gelirinin hesabında çalışarak elde ettiği ücreti dışında varsa sahip olduğu malvarlığı değerleri ile bunlardan elde ettiği semereler de dikkate alınır.[63] Yine, sağlığında sahip oldukları dışında ileride kazanması muhtemel gelirlerin de hesaba dahil edilmesi gerekir.[64] Ancak, hukuka ya da ahlaka aykırı gelirler destek gelirinin hesabında dikkate alınmaz.[65].

Desteğin gelir elde ettiği dönem ise sadece aktif olarak çalışma hayatının içerisinde olduğu dönem değildir. Aynı zamanda çalışma gücünün kaybı sebebiyle sürekli iş göremezlik geliri aldığı veya emeklilik sebebiyle pasif dönemde olduğu durumlarda da bakım ilişkisinin devam ettiği kabul edilmelidir.[66] Ancak bu dönemlerde hesaplanacak farazi gelirin aktif çalışma dönemine göre daha düşük olma olasılığı göz ardı edilemez.

Konumuz bakımından ölümlü iş kazalarında desteğin geliri belirlenirken sigortalının durumu dikkate alınarak değerlendirme yapılacaktır. Sigortalının salt aktif sigortalı olması halinde ölüm anında kazanmakta olduğu son giydirilmiş ücret, sigortalının geliri olarak kabul edilir.[67] Bu halde işçiye verilen yemek ve yol parası, giyim, yakacak ya da çocuk yardımları gibi parasal menfaatler de gelirin hesabına dahildir. Ancak arızi nitelikteki ödemeler, özellikle de fazla çalışma ya da fazla sürelerle çalışma ücretlerinin desteğin gelirinin hesabında dikkate alınması mümkün görünmemektedir. Yargıtay da süreklilik arz etmeyen fazla çalışma ücretlerinin dikkate alınamayacağını, ancak düzenli ve sürekli surette fazla çalışma uygulaması

---

63 Gelir ifadesinin çalışma ve emek harcayarak elde edilen para olmasından hareketle sahip olunan malvarlığı değerlerinin destekten yoksun kalma tazminatının hesabında dikkate alınamayacağı yönünde, Ahmet Çelik, *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk* (3. Baskı, Seçkin Yayınevi 2021) 193; Metin Gürbüz, *Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini* (Seçkin Yayınevi 2001) 61.

64 Tekinay (n 6) 126; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 636; Gökyayla (n 3) 140; Özsoy (n 2) 187.

65 Ömer Ekmekçi, 'Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Hesabının Unsurları', Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu (Galatasaray Üniversitesi 1996) 105; Hatemi ve Gökyayla (n 3)169; Gökyayla (n 3) 142; Çelik (n 64) 202; Hüseyin Tuztaş, *Trafik Kazalarından Kaynaklanan Bedensel Zararlar- Destekten Yoksun Kalma Tazminat Davaları* (Yetkin Yayınları 2023) 854; Özsoy (n 2) 195. Ahlaka aykırı gelirlerin dikkate alınması ancak hukuka aykırı delillerin dikkate alınamayacağı yönünde, Oğuzman ve Öz (n 9) 112. Kanuna aykırı yollarla elde edilen bazı kazançların dikkate alınabileceği yönünde, Gökyayla (n 3) 142.

66 Desteğin ölmeden önce çalıştığının ispatlanması halinde ölmeden önceki geliri üzerinden hesaplama yapılması ve daha sonra yaşlılık aylığının belirlenmesi gerektiği, ancak çalıştığının ispatlanamaması halinde asgari geçim indirimi olmaksızın asgari ücret üzerinden destek gelirinin belirlenmesi gerektiği yönünde, Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 185. Yargıtay da aynı hususta bir içtihat ortaya koymuştur. *"Destek tazminatı hesabında, ölen desteğin emekli olması halinde, emekli olduktan sonra ölmeden önceki dönemde başka bir işte çalıştığı kanıtlanırsa o gelirin esas alınması, böyle bir iddia ileri sürülmez veya kanıtlanamaz ise, mirasçısı olan eşe ancak asgari ücret düzeyinde gelir elde ederek destek sağlayacağı kabul edilerek, asgari ücretin esas alınması gerekmektedir*.", Y 4 HD, E 2021/22338, K 2022/9290, T 22.06.2022, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 27.12.2024.

67 Narter (n 3) 84; Antalya (n 3) 186; Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 185; Gökyayla (n 3) 141; Seratlı (n 3) 136. Ölen sigortalının bordrosunda gösterilen ücretin ihtilaflı olması halinde öncelikle sigortalının yaptığı iş, kıdem, eğitim durumu, yaş gibi kriterler belirlenerek ücretin tespit edilmesi daha sonra hesaplamanın yapılması gerekir. Gökyayla (n 3) 143; Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 184; Seratlı (n 3) 138; Çelik (n 64) 197; Tuztaş (n 66) 856.

işyerinde mevcutsa yıllara göre bulunacak çalışma ortalamasının destekten yoksun kalma tazminatında kazanç kaybına dahil olduğunu belirtmektedir.[68]

Desteğin mevsimlik iş sözleşmesiyle çalışan bir işçi olması ve iş kazası sonucu ölümü halinde gelirin hesaplanması noktasında Yargıtay işçinin yılın tümünde çalışmaması ve yılın tümünde iş bulamaması gibi ihtimallerin de dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir. Bu halde, mahkemenin mevcut bordrolar üzerinden mevsimlik işçi olarak çalıştığı dönemi tespit etmesi ve ücret ortalamasını alarak aylık gelir miktarını belirlemesi, çalışmadığı dönemlerde ise asgari ücretin net tutarında gelir elde edeceği kabul edilerek hesaplama yapılması gerekir.[69] Yine desteğin yabancı olması, yurtdışında çalışması ya da çalışmasının bir bölümünün yurtdışında gerçekleşmiş olması halinde yapılacak hesaplarda da yabancı para üzerinden kararlaştırılan ücretin ödeme günündeki rayice göre Türk parası üzerinden hesaplanarak gelire dahil edilmesi gerekir.[70]

Öte yandan sigortalının hali hazırda bir iş kazası geçirmiş olması ve bu sebeple sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış olması yahut vazife malullüğü ya da yaşlılık aylığı almakta iken yeniden sigortalı olarak çalışmaya başladığı dönemde iş kazası geçirmesi halinde bunların da gelirin hesabında dikkate alınması gerekebilir.

Aktif çalışma dönemi içerisinde bulunan desteğin ölümü halinde aktif çalışma süresi boyunca elde edeceği gelecekteki gelirlerin hesabı bakımından ayrıca bir artış oranı belirlenmesi gerekir. Bu kapsamda sıklıkla başvurulan yöntem, asgari ücrete oranlamadır. Bu halde, ölen sigortalının ölüm tarihindeki ücreti ile asgari ücretin oranlanması suretiyle güncelleme oranı bulunarak gelecekte de bu oran üzerinden hesaplama gerçekleştirilir.[71] Öte yandan desteğin ölüm tarihinden önce tespit edilen gelirinin tazminata ilişkin hüküm kuruluncaya kadar değişme ihtimali özellikle de yargılamanın uzunluğu dikkate alındığında göz ardı edilemez. Yargıtay konuya ilişkin yaptığı değerlendirmelerde, desteğin gelirinin hüküm tarihine en yakın tarihte yapılacak tespite göre belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.[72] Bu

---

68 Y 10 HD, E 1978/11, K 1978/3633, T 12.05.1978 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 10.12.2024.

69 Y 17 HD, E 2014/3934, K 2015/12254, T 17.11.2015; aynı yönde, Samsun BAM, 6 HD, E 2017/2820, K 2017/2810, 11.12.2017 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 28.12.2024. Ayrıca, Tuztaş (n 66) 858.

70 Y 4 HD, E 2000/9360, K 2001/372, T 18.01.2001: *"Somut olayda; ölen destek Alman vatandaşıdır. Zarar miktarı olan 81.245 DM.nin aynen veya fiili ödeme günündeki Türk Lirası üzerinden giderimi isteğinde bulunmuştur. Borçlar Kanunu'nun 83. maddesinde anılan isteği engelleyici bir düzenleme bulunmamaktadır. Mahkemece yabancı para biriminin olay tarihindeki Türk Lirası karşılığına hükmedilmiştir. Dairemizin yerleşik kararları gereğince tazminata yabancı paranın fiili ödeme günündeki rayicine göre Türk parası olarak hükmolunması gerekir iken; bu yönün gözetilmemiş olması bozma nedenidir."* Benzer yönde, Y 4 HD, E 2022/11300, K 2022/14415, T 10.11.2022; Y 10 HD, E 2021/12697, K 2023/4035, T 11.04.2023 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

71 Narter (n 3) 84; Seratlı (n 3) 139; Çelik (n 64) 234.

72 Y HGK, E 2019/595, K 2022/639, T 17.05.2022: *"…mahkemece hüküm tarihindeki duruma göre zarar hesaplanmalı ve buna göre de hüküm tarihine en yakın tarihteki asgari ücret destek hesabında nazara alınmalıdır."* YHGK, T.08.06.2011, E 2011/351, K 2011/386; *"Tazminat hesabında hüküm tarihine en yakın tarihteki ücretlerin esas alınmasının nedeni tazminatların hesaplanma yöntemiyle ilgili olup tazminat miktarının belirlenmesi ileriye dönük varsayımsal hesaplamaları gerektirmesi ve gerçek belli iken varsayıma dayalı hesaplama yapılıp buna göre karar verilmesinin mümkün olmaması esasına dayalıdır. Bu durumun "gerçek belli iken varsayıma gidilemez" ilkesine uygun olduğu Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15.05.1991*

kapsamda özellikle asgari ücretteki değişme gözetilerek ölüm tarihindeki asgari ücretin değil, rapor tarihindeki asgari ücretin hesaplamaya esas alınması gerekmektedir.[73]

Destekten yoksun kalma tazminatının hesabı farklı dönemler üzerinden yapılmaktadır. Bunlardan ilki işlemiş aktif dönem, ikincisi ise işleyecek aktif dönemdir. Ayrıca ölen sigortalının ortalama yaşam süresi ile ortalama çalışma yaşı arasındaki pasif dönemin de hesaplamaya konu edilmesi gerekir. Bu hesaplamalardan sadece işlemiş aktif dönem, ölüm tarihi ile hükme esas raporun alındığı tarih arasındaki gerçek ve somut zarara dayanmaktadır. İşleyecek aktif dönem ile pasif dönem ise farazi bir hesaplama olarak karşımıza çıkar. Bu hesaplamalar ise Yargıtay'ca da kullanımı benimsenmiş olan ortalama yaşam tabloları üzerinden gerçekleştirilir.

Desteğin farazi olması halinde ise öncelikle ileride gelir elde etmeye başlayacağı ve bakım ilişkisinin fiilen işleyeceği tarihin belirlenmesi, daha sonra da buna göre bir farazi ücret tayin edilmesi gerekir.[74] Ancak bu durum özellikle küçük çocukların farazi destekliğinden söz edilen durumlarda oldukça zorlayıcı olmaktadır. Konumuzun iş kazası sonucu destekten yoksun kalma tazminatı olması sebebiyle, çırak, aday çırak ya da işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenci iken veyahut meslek liselerinde okumakta iken veya yüksek öğrenimleri sırasında zorunlu staja tâbi tutulan öğrenci iken iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında olan çocukların farazi destek gelirlerinin hesaplanması önem arz etmektedir. Yargıtay konuya ilişkin verdiği kararlarda eğitim hayatına devam eden lise ve dengi okullarla üniversite ve yüksek okul öğrencilerinin farazi gelirlerinin asgari ücret üzerinden hesaplanması yaklaşımını benimsememiştir.[75] Bu kişiler bakımından okuduğu bölüm gözetilerek alabileceği ücretin tespit

---

tarihli ve 1991/9-102 E, 1991/267 K sayılı kararında da belirtilmiştir." <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

73 Dosyanın esastan bozulması halinde yeni hesaplamanın bozma tarihinden sonraki farazi gelir tespit edilerek yapılması gerektiği yönünde, Tuztaş (n 66) 850; Özsoy (n 2) 193. Ayrıca, Y HGK, E 2019/595, K 2022/639, T 17.05.2022 *"Hüküm tarihine en yakın tarihteki ücretlerin esas alınması mahkemenin vereceği ilk hükümle ilgili olup bu hükmün yeniden rapor alınmasını gerektirmeyen bir nedenle bozulması hâlinde yeni verilecek hüküm tarihini esas alan bir hesaplama yapılması gerekmeyecek ancak bozma nedeni tazminat hesabı için yeniden rapor alınmasını gerektiriyor ise bu takdirde alınacak raporda sonradan değişen ücretler esas alınarak önceki rapordaki miktarlar itibarıyla varsa usulî kazanılmış hak oluşturan durumlarında gözetilmesi gerekmektedir. Hükme esas alınan bilirkişi raporuna yönelik maddi tazminat hesabı noktasında temyiz itirazı bulunmadığı veya Yargıtay Hukuk Dairesince maddi tazminat hesabı yönünden bir aykırılık görülmediği takdirde bu raporun esas alınması gerektiği konusunda usulî kazanılmış hak oluşacağından farklı bir hesaplama içeren yeni rapora göre karar verilmesi usulî kazanılmış hakkın ihlali niteliğinde olacaktır.",* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

74 Oğuzman ve Öz (n 9) 112. Farazi ücretin asgari ücretin altında belirlenmesi, TBK m 401 hükmü gereği mümkün değildir. Öte yandan doktrinde ayrıca ölen kişinin mevcut durumda işinin olmaması halinde de hesaplamanın asgari ücret üzerinden yapılması gerektiği ifade edilmektedir (Çelik (n 64) 190; Gürbüz (n 64) 64; Özsoy (n 2) 196).

75 Y 17 HD, E 2016/11259, K 2019/5822, T 09.05.2019: *"Üniversite mezunu olan kişinin asgari ücretin üzerinde bir gelir elde etmesi gerekir. Ne var ki, mahkemece hükme dayanarak yapılan hesap raporunda destekten yoksun kalma tazminatları desteğin asgari ücret seviyesinde gelir elde edeceği varsayımı ile yapılmıştır. Üniversite öğrencisi desteğin okulunu bitirdiğinde elde edeceği gelirin asgari ücretten fazla olacağı hayatın olağan akışı gereği olup mahkemece desteğin ileride elde edebileceği gelir konusunda araştırma yapılmalı ve sonucuna göre yeniden asgari ücretten daha fazla gelir elde edeceği varsayımı dikkate alınarak hesap yaptırılarak sonucuna göre destekten yoksun kalma tazminat miktarları belirlenmelidir. Bu yön gözetilmeden*

edilmesi yaklaşımı benimsenmiştir. Yine özellikle yükseköğretime devam eden öğrencilerin çalışmaya başlama yaşlarının on sekiz değil, eğitimi tamamlayacakları yaş gözetilerek belirlenmesi gerekir.[76]

Destek ilişkisinin sadece parasal biçimde gerçekleşmemesi bunun yanında ayni yardım veya hizmet olarak da kurulmuş olması halinde parasal gelirler yanında yapılan ayni yardım ya da hizmetin de karşılığının ekonomik olarak belirlenmesi ve destekten yoksun kalma tazminatının hesabına dahil edilmesi gerekir.[77]

2. Desteğin Gelirinden Düşen Payın Tespiti

Desteğin gelirinin belirlenmesinden sonra destek görene ya da destek görenlere bu gelirden düşen payların tespit edilmesi gerekir. Bu çerçevede ilk olarak desteğin kendisinin yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyacı olan kısım düşülecek[78]; daha sonra, kalan kısım üzerinden destek görenin önceki yaşam standartlarını devam ettirmesine imkân verecek miktar gözetilerek, bu miktarın desteğin geliri içindeki oranı belirlenecektir. Tasarruf edilen kısım ise destek paylarının belirlenmesinde dikkate alınmaz.[79]

Destek payları belirlenirken ölüm anında aktif destek ilişkisi içerisinde bulunanlar ile ileride destek ilişkisi içerisine girilebilecek farazi destek görenlerin tümü hesaplamaya dahil edilir. Bu durum, gerçek destek payının tespiti için zorunludur. Bu halde destek görenlerin tümünün destekten yoksun kalma tazminatı talep etmediği varsayımında bile bu kişiler yok farz edilerek hesaplama yapılması mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle, tazminat talebinde bulunmayanların payları davacılar arasında paylaştırılamaz.[80]

Destek gören sıfatı mirasçılık ya da aile hukuku ilişkilerinden bağımsız olduğundan destek payının da bu sistemlerde yer alan paylarla ilişkilendirilmesi mümkün değildir.[81] Bu

---

verilen karar usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." Aynı yönde, Y 17 HD, E 2019/6636, K 2020/3039, T 02.06.2020 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

[76] Y 17 HD, E 2013/10008, K 2014/1247, T 06.02.2014: *"…Buna göre mahkemece desteğin asgari ücretin 2 katı düzeyinde gelir elde edeceğinin kabulünde bir isabetsizlik bulunmamakla birlikte, elde edilecek gelirin desteğin üniversite eğitimi alacağı kabul edilerek eğitim sürecinin biteceği tarih belirlenerek bu tarihten itibaren hesaplamanın yapılması gerekirken yazılı olduğu şekilde 18 yaşından itibaren gelir elde etmeye başlayacağı yönündeki bilirkişi hesaplamasının hükme esas alınması doğru görülmemiştir."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

[77] Yardımların ekonomik değerinin sıklıkla eş değer hizmeti veren çalışanın ücreti olması gerektiği yönünde, Stehle (n 3) 183; Hürzeler (n 3) 229; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 103; Wagner (n 12) BGB § 844, Rn. 65; Röthel (n 12) 255; Spindler (n 56) BGB § 844, Rn. 25; Tekinay (n 6)127; Gökyayla (n 3) 147; Tuztaş (n 66) 886.

[78] Y 17 HD, E 2013/14419, K 2015/3324, T 24.02.2015: *"Buna göre öncelikle gelirin tamamının, yardım görenlere tahsis olunmuş varsayılamayacağı, ölenin gelirinden bir bölümünü kendisine ayıracağı, bu tahsisten vazgeçilemeyeceği ve bu suretle yardımın (payların) geliri yutmaması ilkesi dikkate alınmalıdır. Ayrıca ölenin kendi geçim masraflarından artan miktarın tamamının (hiçbir tasarruf düşüncesine yer bırakmadan) destek görenlere dağıtıldığı da kabul olunamaz."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

[79] Hürzeler (n 3) 231; Ulusan (n 38) 171; Balcı ve diğerleri (n 3) 830; Ekmekçi (n 64) 109; Gökyayla (n 3) 151; Seratlı (n 3) 144.

[80] Çenberci (n 26) 1045; Ulusan (n 38) 172; Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 191; Gökyayla (n 3) 159; Tuztaş (n 66) 884; Özsoy (n 2) 234.

[81] Antalya (n 3) 188; Gökyayla (n 3) 157; Çelik (n 64) 163 vd; Tuztaş (n 66) 884; Özsoy (n 2) 232.

halde iş kazası sonucu ölenin eşi ve çocuklarının miras payları ile destek payları veya Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlama oranları birbirinden farklı olabilir. Önemli olan kişinin hayattayken gelirinin ne kadarını destek görenlere ayırdığı ve bu kişiler arasında bölüşümün nasıl gerçekleştirileceğidir.

Öte yandan farazi desteklik ilişkisinin mevcudiyeti halinde destek gelirinin miktarının tespitinde olduğu gibi destek paylarının de gelecekte doğacak farazi bakım ihtiyacına göre belirlenmesi gerekecektir. Bu kapsamda somut olayın şartları değerlendirilerek, destek ile destek gören arasındaki ilişkinin boyutları, yakınlık derecesi, destek görenin yaş, cinsiyet gibi özellikleri ile tarafların yaşam tarzı ve yardım duygusuna dair değerlendirmeler yapılarak sonuca ulaşılması gerektiği ifade edilmektedir.[82] Yine destek ilişkisinin uzun vadeli yapısı karşısında ileride doğabilecek yeni durumların da payın tespitinde gözetilmesi gerekir. Örneğin destek ölüm tarihinde bekarsa evlenme ihtimali, çocuk sahibi olma ihtimali[83], anne ve baba tarafından açılacak destekten yoksun kalma tazminatında destek payının kademeli olarak azaltılmasını; üniversite eğitiminin sonunda çocuğu bulunması halinde eş ve küçük çocuğunun destek payının arttırılmasını gerektirir. Yargıtay da konuya ilişkin verdiği kararlarda gerçek yardımın ispatlanamaması halinde *"destek ile destek olunan kimse arasındaki yakınlığın derecesi, aralarındaki manevi bağ, davacıların yaşları, dahil oldukları sosyal ve ekonomik çevre, yaşam standartları, cinsiyetleri gibi bakım ilişkisine ve miktarına etkili olabilecek unsurlar*" gözetilerek karar verilmesi yaklaşımını benimsemiştir.[84]

Uygulamada destek paylarının belirlenmesi bakımından karşılaşılan zorluklar sebebiyle Yargıtay hesaplamada kullanılabilecek yeknesak birtakım oranlar benimsemeye çalışmaktadır. Ancak ne yazık ki bu belirlemede Yargıtay daireleri arasında uygulama birliği olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 5510 sayılı Kanunun ölüm geliri ve ölüm aylığı bakımından hak sahipleri açısından getirilen gelir bağlama ve pay oranlarını eş, çocuk, anne ve baba tarafından açılacak destekten yoksun kalma tazminatı davaları bakımından aynen benimsemiş görünmektedir. Bu halde ilk olarak desteğin gelirinin %30'luk kısmını kendisine ayırdığı kabul edilerek, kalan miktar üzerinden ise destek payları; çocuksuz eş için %75, çocuklu eş için %50 ve her çocuk için %25 olarak belirlenmektedir.[85]

---

[82] Tekinay (n 6) 129; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 637; Eren ve Dönmez (n 3) 1289; Seratlı (n 3) 144; Gökyayla (n 3)157; Tuztaş (n 66) 886.

[83] Y 4 HD, E 2021/5092, K 2021/5956, T 04.10.2021: *"... Dairemiz'in yerleşik uygulamalarıyla; çalışma ve gelir elde etme durumunda olan bekar çocuk yaşasa idi ileriki yıllarda evleneceği; evlenmesi ile birlikte pay esasına göre 2 pay kendine, 2 pay eşine, birer pay ana ve babaya; evlenmesinden belli bir süre (2 yıl) sonra ilk çocuğu ve yine bir süre (2 yıl) sonra ikinci çocuğunun olacağı; çocukların olacağı süreler içinde kendine 2 pay, eşine 2 pay, çocuklara birer pay, ana ve babaya da birer pay ayıracağı; ana babadan birinin destekten çıkması halinde, çıkanın payının diğer ebeveynin alacağı paya ekleneceği kabul edilmektedir."*, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 29.12.2024.

[84] Y 4 HD, E 2021/5092, K 2021/5956, T 04.10.2021; Y 17 HD, E 2019/2559, K 2020/2414, T 02.03.2020 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 29.12.2024.

[85] Y 10 HD, E 2020/11987, K 2021/9871, T 07.07.2021; Y 10 HD, E 2018/2392, K 2018/9588, T 20.11.2018 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 29.12.2024.

Yargıtay 4 ve 17. Hukuk Daireleri ise destek gelirinden iki payı desteğe, iki payı desteğin eşine vermekte, çocukların her birine ise bir pay dağıtmaktadır. Anne ve babanın da destek gelirinden payı birer pay olarak kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle çocuksuz eşin destek payı %50, iki çocuklu eşin payı 2/6; üç çocuklu eşin destek payı 2/7 olarak bulunacaktır.[86]

Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin söz konusu içtihadını yeknesak biçimde sürdürmesi hukuk güvenliği ve öngörülebilirlik ilkeleri bakımından isabetli olmakla birlikte, sürekli iş göremezlik geliri bakımından benimsenen %70 gelir bağlama oranı ile hak sahiplerinin gelir bağlama oranlarının doğrudan destekten yoksun kalma tazminatının hesabına esas kabul edilmesi kanaatimizce iki yasal düzenlemenin amacındaki farklılık sebebiyle isabetli olamayacaktır. Özellikle de destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının 5510 sayılı Kanunda sayılan hak sahipleri ile sınırlı olmaması, ayrıca tazminatın amacının bakım ihtiyacından kaynaklanması karşısında çözüme yönelik de görünmemektedir.

Doktrinde de gelir bağlama oranları bakımından farklı değerlendirmeler söz konusudur.[87] Örneğin, *Çelik*, destek ve eşine dörder, çocukların her birine ikişer, anne ve babaya ise birer pay verilerek dağılım yapılması gerektiğini savunmaktadır.[88]

Kardeş, nişanlı vb. kişilerin destek paylarının belirlenmesi ise ana tazminat alacaklıları olan eş, çocuk, anne ve babaya göre çok daha çetrefilli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Doktrinde *Tuztaş*, kardeşlere en fazla anne ve babanın payı kadar destek payı verilebileceğini;[89] *Ekmekçi/Baysal/ Yayvak Namlı*, somut olayın şartları saklı kalmak suretiyle yine kardeşin anne ve baba gibi 1/8 oranda pay alması gerektiğini ileri sürmektedir.[90]

3. Destek Süresinin Belirlenmesi

Destekten yoksun kalma tazminatı, destek ile destek gören arasındaki bakım ilişkisinin ne kadar süreceği değerlendirilerek hesaplanır. Bazı durumlarda destek görenin ortalama yaşam süresi, bazı durumlarda desteğin ortalama yaşam süresi, bazı hallerde de destek görenin bakım ihtiyacının sona ereceği tarih gözetilerek belirleme yapılır.[91] Her hâlükârda desteğin muhtemel yaşam süresi, destek süresi bakımından maksimum süre olarak kabul edilir.

Destek ilişkisi desteğin bakım gücü ile destek görenin bakım ihtiyacının bulunmasına bağlı olduğundan desteğin bakım gücünün kalmadığı ya da destek görenin bakım ihtiyacın sona erdiği tarih destek süresinin sonu anlamına gelecektir.

---

86 Y 17 HD, E 2020/1546, K 2021/2756, T 16.03.2021; Y 4 HD, E 2021/5092, K 2021/5956, T 04.10.2021; Y 4 HD, E 2021/5444, K 2021/5954, T 04.10.2021 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 29.12.2024.

87 Türk, Alman ve İsviçre hukukunda farklı hesaplama örnekleri için, Wagner (n 12) BGB § 844 Rn. 57; Stehle (n 3) 187 vd; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 103; Hürzeler (n 3) 228; Ekmekçi (n 64) 110; Tuztaş (n 66) 901. Her olaya uygulanacak sabit oranlar belirlenemeyeceği yönünde, Gökyayla (n 3) 163; Antalya (n 3) 189.

88 Çelik (n 64) 173.

89 Tuztaş (n 66) 921. Aynı yönde, Özsoy (n 2) 257.

90 Ekmekçi, Baysal ve Yayvak Namlı (n 4) 196.

91 Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 103; Stehle (n 3) 111; Röthel (n 12) 274; Wagner (n 12) BGB § 844 Rn. 30; Narter (n 3) 82; Gökyayla (n 3) 174; Seratlı (n 3) 148.

Bakım gücü, desteğin ortalama yaşam süresi ve iş bulabilme ve iş görebilme potansiyeli ile olmakla birlikte pasif dönem olarak adlandırılan emeklilik döneminde de destek ilişkisi destek miktarı azalsa da devam edebilir.[92] Yargıtay ise görüşümüzün aksine, hesaplamaya esas süresinin, "aktif faal çalışma süresi" esas alınarak belirlenmesi gerektiğini kabul etmektedir.[93]

Ortalama çalışabilme süresi bakımından bir tablo bulunmaması sebebiyle Yargıtay erkekler için 60 kadınlar için 55 yaş üzerinden hesaplama yapma eğilimi içerisindedir.[94] Ancak somut olayın özelliklerine göre bu süreden daha uzun bir çalışma süresi olacağı öngörülebilir. Örneğin devlet üniversitesinde çalışmakta olan bir öğretim üyesinin zorunlu emeklilik yaşı olan 67 yaşına kadar çalışacağı benimsenebilir. Öte yandan Yargıtay'ın emeklilik yaşı olarak benimsediği 60 ve 65 yaşın 5510 sayılı Kanunun yaşlılık aylığı bakımından getirdiği yeni düzenlemeler karşısında güncellenmesi gerekmektedir. Gerçekten de Kanunun 28. maddesine göre, ilk defa bu Kanuna göre sigortalı sayılanlar bakımından aranan yaş şartı, kademeli olarak arttırılarak 01.01.2048 tarihinden itibaren kadın ve erkek için 65 olarak uygulanacaktır. Bu halde, ortalama çalışabilme süresinin de bu kademeli artış gözetilerek ölen sigortalı bakımından dikkate alınması gerekir.

Destek görenin bakım ihtiyacının devam edeceği süre de destek süresinin belirlenmesinde gözetilmesi gereken bir husustur. Zira bazı durumlarda desteğin bakım gücü devam etmekle birlikte destek görenin artık bakım ihtiyacı kalmamış olabilir. Özellikle de çocuklar bakımından destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken çocuğun eğitimini tamamlayarak kendi geçimini sağlamaya başlaması hallinde destek ilişkisinin sona erdiğinin kabul edilmesi gerekebilir. Ancak, engellilik gibi ömür boyu bakım ihtiyacı doğuran hallerde, destek süresi destek ve destek görenin ortalama yaşam süresi gözetilerek belirlenir.[95]

Sağ kalan eş bakımından bakım ihtiyacının hesaplanmasında ayrıca yeniden evlenme ihtimali de gözetilmektedir. Bu çerçevede destek süresinin hesaplanmasında evlilik gerçeklemiş ise yeni eş ve eski eşin ekonomik durumu; evlilik gerçekleşmemiş ise dul eşin yaşı, çocuk sayısı mevcut sosyal ve ekonomik durumu gözetilerek yeniden evlenme ihtimali tespit edilir. Dul eşin erkek olması halinde evlenme ihtimali Yargıtay tarafından daha yüksek kabul edilmektedir. Ancak eşin evlenme ihtimali uygulamada daha ziyade bir indirim sebebi olarak ele alınmaktadır.[96]

---

92 Gökyayla (n 3) 175 vd; Seratlı (n 3) 148, Özsoy (n 2) 263. Destek süresinin aktif çalışabilir süre ile ilişkilendirilmesi gerektiği yönünde, Çenberci (n 26) 1046; Eren (n 6) 870; Ekmekçi (n 64) 111.

93 Aynı yönde, İst 15 ATM, E 2017/833, K 2018/1289, T 07.12.2018, Özsoy (n 2) 263.

94 Y 21 HD, E 2018/6455, K 2019/3643, T 13.05.2019; Y 4 HD, E 2021/14816, K 2021/3494, T 23.06.2021; Ank BAM, 6. HD, E 2017/3470, K 2019/24, T 08.01.2019 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 28.12.2024.

95 Tekinay (n 6)144.

96 Tekinay (n 6)151; Mustafa Reşit Karahan, *Tazminat Hukuku- Maddi Tazminat Öğreti Yargıtay Kararları* (6. Baskı Beta Yayınları 2001) 316; Gökyayla (n 3) 184; Özsoy (n 2) 278.

III. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESABINDA RÜCU DAVASININ ETKİSİ

A. Destekten Yoksun Kalma Tazminatında İndirim

Zararlandırıcı olayın neticesinde destek görenin ekonomik menfaat elde etmesi halinde bunun tazminat miktarından düşülmesi gerekir. Bu halde, zarar veren ekonomik yararın varlığı ve miktarını ispat yükümlülüğü altındadır.[97] Menfaatin kesin olarak ispatlanması mümkün olmasa da varlığının genel çerçevesinin ortaya konabilmesi halinde TBK m 50/2 hükmü uyarınca hâkim hakkaniyete uygun bir indirime karar verebilir. Bunun yanında, ölüm sebebiyle destek görenin yapmaktan kurtulduğu birtakım masrafların da tazminattan indirilmesi söz konusu olabilir.

Desteğin ölümü sonrası destek görenin elde edebileceği menfaatler denildiğinde akla ilk olarak miras gelmektedir.[98] Dikkate etmek gerekir ki mirasın tazminatta indirim sebebi olması, ancak denkleştirme talep edenin mirasçılık sıfatına haiz olması halinde gündeme gelebilir. Mirasçılar dışında destek ile arasındaki düzenli ve sürekli bakım ilişkisi bulunanlar bakımından bu uygulama yapılamaz.[99]

Doktrinde konuya ilişkin farklı görüşler bulunmakla birlikte kanaatimiz mirasın ve miras gelirlerinin destekten yoksun kalma tazminatı bakımından indirim sebebi yapılamayacağı yönündedir. Zira işverenin ölümlü iş kazasından sorumluluğunun kusura dayanması karşısında salt ölen sigortalının mirası sebebiyle zarardan indirim talep etmesi düzenlemenin amacıyla uyumlu görünmemektedir. Nitekim Yargıtay da konuya ilişkin farklı yönde değerlendirmeler yaptıktan sonra kanuni bir hak olan miras ile bundan elde edilen gelirlerin tazminattan indirim sebebi yapılması yaklaşımını terk etmiştir[100].

Alman hukukunda ise mirasın ölüm olayının gerçekleşmesinden bağımsız olarak destek görene geçecek olması sebebiyle sadece mirasın erken kazanılmasından doğabilecek gelirlerin tazminatta indirim sebebi yapılabileceği görüşü benimsenmiştir.[101]

Bunun dışında mal rejiminden elde edilen yararlar, özel sigortadan yapılan ödemeler, tazminat alacakları, geride kalan eşin çalışması gibi indirime tabi olacak başkaca alacaklar da olabilir. Ancak konumuz bakımından indirim kalemlerinin en önemlisi, ölen sigortalının iş kazası geçirmesinde kusurlu bulunan işverene Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından açılan rücu

---

97 Eren (n 6) 838; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 3) 587 vd; Gökyayla (n 3) 193.

98 Miras ve miras gelirlerinin destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceğine ilişkin farklı görüşler için, Saymen ve Elbir (n 38) 497; Narter (n 3)108; Çelik (n 64) 44-45; Gürbüz (n 64) 123. Miras gelirlerinin de indirim sebebi yapılması gerektiği yönünde, Müller (n 6) 323; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 104; Antalya (n 3) 195. Hem miras hem de miras gelirlerinin ayrım yapılmaksızın indirim sebebi olacağına ilişkin, Stehle (n 3) 214; Hürzeler (n 3) 248; Tekinay (n 6) 172 vd; Tunçomağ (n 5) 515; Oğuzman ve Öz (n 9) 110; Özsoy (n 2) 314.

99 Gökyayla (n 3) 194; Özsoy (n 2) 310.

100 Örneğin, 8 HD, E 2011/1293, K 2011/1521, T 11.03.2011 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 21.01.2025.

101 Röthel (n 12) 207 vd; Wagner (n 12) BGB § 844 Rn.81.

davasının destekten yoksun kalma tazminatına etkisidir. Pek çok yargı kararına da konu olan bu husus, geçmişten günümüze çeşitli belirsizlikleri barındırmaktadır.

B. Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yapılan Yardımların Tazminatta İndirime Tabi Tutulması

1. 818 Sayılı Kanun Dönemindeki Belirsizlik

Mülga Borçlar Kanununda destekten yoksun kalma tazminatı düzenlenmekle beraber, istenebilecek zararın ekonomik olarak yoksun kaldığı zarar olduğu ifade edilmekle yetinilmiş, ayrıca tazminatın hesabında dikkate alınmayacak kalemlere ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir (EBK m 45/2, m 46/1). Bu sebeple de o dönemde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan ödemelerin ya da bağlanan gelirlerin tazminat hesabına etkisine yönelik farklı görüş ve değerlendirmeler yapılmıştı.

Bu dönemde hâkim olan görüş, Kurum tarafından bağlanan gelir ve aylıkların destek görenlerin bakım ihtiyaçlarını giderdiği ölçüde hesaplamada dikkate alınması gerektiği yönündeydi.[102] Bu durumda söz konusu kalemler, bir indirim sebebi olmaktan ziyade desteğin bakım ihtiyacının kapsamının belirlenmesine hizmet etmekteydi. Bu görüşü benimseyen yazarlara göre gelir ve aylıkların zarardan indirim sebebi yapılması ile amaçlanan, zarar verenin durumunu hafifletmek olmayıp, bunun karşısında gelir ve aylık bağlayan Kurumun zarar verene rücu hakkı olması gerektiği de doktrinde ifade edilmekteydi.[103]

Doktrinde bu dönemde ileri sürülen bir diğer görüş ise bağlanan "dul ve yetim aylıklarının" hangi sigorta kolundan kaynaklandığına göre bir ayrım yapılması gerektiğini ifade etmektedir.[104] Bu bağlamda, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında bağlanan ölüm gelirleri bakımından Kurumun rücu hakkı vardır. Bu halde, Kurum tarafından rücu edilebilecek gelirin tazminatta indirim sebebi olarak kabul edilebileceğini de söylemek gerekir. Öte yandan ölüm sigortasından bağlanan ölüm aylıklarına ilişkin olarak Kuruma bir rücu hakkı tanınmadığından, ölüm aylıkları bakımından mükerrer bir ödeme olmayacağına göre indirim de gündeme gelmemelidir.

Öte yandan Yargıtay'ın bu dönemde verdiği kararlarda[105], SSK tarafından yapılan "dul ve yetim maaşı" ödemelerinin zarardan indirilmesinin destek görenin ölüm gerçekleşmese idi içinde bulunacağı sosyal ve ekonomik düzeyin korunması amacıyla uyumlu olduğu, destekten yoksun kalma tazminatının zenginleşme aracı olarak kullanılamayacağı belirtilmekle birlikte Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu 1978 tarihli kararında Emekli Sandığından yapılan

---

[102] Tekinay (n 6) 188; Oğuzman ve Öz (n 9) 95; Karahasan (n 97) 379; Seratlı (n 3) 184. Ayrıca, Y 11 HD, E 2008/3634, K 2009/7307, T 15.09.2009: *"Dul ve yetim aylığı, destekten yoksun kalanların bakım ihtiyaçlarını giderdiği ölçüde uğradıkları zarar miktarı azalır. Ödenen maaş oranında bakım ihtiyacı ortadan kalkar. Aksi halde destek hayatta iken bulunduğu durumdan daha iyi bir duruma gelmiş olurlar ki bu da destekten yoksun kalma tazminatının amacı ile bağdaşmaz."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.12.2024.

[103] Tekinay (n 6) 188. Akartepe (n 58) 80-81.

[104] Ulusan (n 38) 177; Çenberci (n 26) 1075; Gürbüz (n 64) 128.

[105] Örneğin, Y 4 HD, E 1977/3004, K 1977/7758, T 05.07.1977 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

dul ve yetim aylıkları ile toptan ödemelerin tazminattan indirilemeyeceğine hükmetmiştir.[106] Farklı kanunlarda düzenlenen sigorta türleri arasında meydana gelen bu uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla ise Hukuk Genel Kurulu 1979 yılında hangi sigortadan yapıldığına bakılmaksızın dul ve yetim aylıkları ile toptan ödemeleri indirim sebebi olmaktan çıkarmıştır.[107] Ölüm aylıkları bakımından Yargıtay'ın benimsediği bu yaklaşım aylıklara hak kazanma koşullarıyla yakından ilgilidir. Zira ölüm aylığı bağlanması, sigortalının belirli bir süre çalışmış ve sigorta primi ödemiş, yine, Kanunda aranan sigortalılık süresi koşulunu sağlamış olmasına bağlıdır. Bu halde zarar verenin sigortalının prim ödemeleri ile biriken bu paradan yararlanması mümkün olmamalıdır.[108] Ölüm aylıklarının tazminattan indirilmesinin kabul edilmemesinin bir diğer sebebi ise söz konusu aylıklar bakımından Kuruma, işverene rücu imkânı tanınmamış olmasıdır. Bu halde iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine ölüm sigortası kapsamında aylık bağlansa dahi bunun ölüm gelirinde olduğu gibi rücu (506 sayılı K m 26/1) mümkün değildir.

Yine mülga 506 sayılı Kanunda işverene rücu edilebilecek kısım bakımından da 5510 sayılı Kanundan farklı bir düzenleme mevcuttur. Hükme göre, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderin tutarı ile, gelir bağlanırsa "bu gelirlerin sermaye değerleri toplamı" rücu davasına konu olabiliyordu. Düzenlemenin muğlaklığı karşısında iptali talep edilmişse de Anayasa Mahkemesi konuya ilişkin kararında, "ileride yapılması gerekli bulunan" ifadesinin zaman içerisinde sigortalının iş göremezlik derecesinin değişmesi gibi hususlara ilişkin olduğunu ve bundan iş kazası ile aralarında neden-sonuç ilişkisi bulunmak kaydıyla işverenle kesin hesaplaşması yapılmamış hallerin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir.[109] Yargıtay ise bu dönemde verdiği kararlarda, ilk rücu davasındaki bedel üzerinden sınırlı biçimde işverenin sorumluluğunu değerlendirmiştir.[110] Bu davalar, destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin olmamakla birlikte o davada yapılacak indirim tutarını belirleyeceğinden önem arz etmektedir.

Düzenlemenin mükerrer defalar işverene rücu davası açılmasına cevaz veren yapısı karşısında uygulamada yaşanan sorunların da etkisiyle Anayasa Mahkemesi bu defa 2006 yılında verdiği bir kararla "… *sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere*…" ifadesinin iptaline karar vermiştir.[111] Bu durumda, rücu

---

[106] Y İBGK, E 1978/1, K 1978/3, T 06.03.1978 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[107] Y HGK, E 1977/4-1110, K 1979/1395, T 28.11.1979 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[108] Y HGK, E 1985/9-6, K 1986/353, T 04.04.1986: *"Gerçekten, haksız eylem sonucu ölen kişi, yaşamı süresince çalışmış ve maaşından düzenli olarak belirli bir miktar para kesilerek sandığa yatırılmıştır. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz, halde zarar veren, verdiği zararın tamamını açılan davada ödemelidir."*

[109] AYM, E 1976/1, K 198/18 T 18.03.1976, (RG 25.05.1976, 15679).

[110] Y 10 HD, E 1985/2528, K 1985/2714, T 30.04.1985 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[111] AYM, E 2003/10, K 2006/106, 23.11.2006 (RG 23.11.2006, 26469): *"Kuralla, Kurum'ca sigortalıya veya hak sahibi kimselere yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanması halinde bu gelirin Yasa'nın 22. maddesinde sözü edilen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamının işverenden alınması öngörülmekte, bu gelirin istenebilmesi için zararın işverenin kastı ya da işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına aykırı veya suç sayılabilir hareketi sonucunda oluşması gerekmektedir. Buna göre, iptali istenilen "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebileceği miktarla sınırlı olmak*

davasına konu edilebilecek kısım, bağlanan gelirlerin ilk peşin değerinin işverenin kusur oranına isabet eden bölümü olarak kabul edilmiştir.[112]

2. TBK m 55/1 Hükmü Karşısında Durum

Destekten yoksun kalma tazminatı ile ilgili konumuz bakımından en önemli husus, tazminatta indirim sebepleri arasında değerlendirilen Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan ödemelerin tazminata etkisidir. Mülga Borçlar Kanunu döneminde bu hususta açık hüküm bulunmaması sebebiyle oldukça tartışmalı olan bu husus, yeni Borçlar Kanunu ile açıklığa kavuşturulmuş görünmektedir. TBK m 55/1 ile getirilen yeni düzenleme, konuya "rücu edilebilir" olma kriteri üzerinden bir açıklık getirmiş görünmektedir. Nitekim gerekçede de "rücu edilememe durumunda denkleştirmenin kurucu unsuru olarak illiyet bağı koşulu" gerçekleşmediğinden bahsedilmektedir.

TBK m 55/1 hükmüne göre, *"kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez."* Buna göre hükümde açıkça kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemelerin destekten yoksun kalma tazminatının hesabında dikkate alınamayacağı belirtilmiştir. Mehaz İsviçre Borçlar Kanununda yer almayan bu düzenleme tasarıda da yer almamış ancak meclis Adalet Komisyonunun görüşmeleri sırasında Kanuna eklenmiştir.

Düzenlemenin bu haline bakıldığında, sosyal güvenlik ödemelerinin ancak rücu edilebilen kısmı tazminattan indirilecek; bu ödemelerden destek görenlerin bakım ihtiyacını ne ölçüde azalttığı ise hesaplama bakımından etkili olmayacaktır. Her ne kadar bu yorum destekten yoksun kalma tazminatının getiriliş amacıyla bağdaşmasa da AYM kararında yer alan 5510 sayılı Kanun gereğince yapılan yardımların sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğu ve rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin zarar veya tazminattan indirilememesinin sosyal hukuk devleti ilkesi ile çelişmediği görüşü karşısında, çok da farklı bir değerlendirme yapmak mümkün görünmemektedir.[113]

üzere" bölümü, anılan sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde, sigortalıya bağlanan gelirlerde, kanun, kararname ve katsayı değişikliği nedeni ile yapılacak artışların da işverenden istenebilmesini olanaklı kılmaktadır."

[112] Y 10 HD, E 2006/15278, K 2007/5265, T 05.04.2007; Y 10 HD, E 2006/15851, K 2007/7240, T 10.05.2007; Y HGK, E 2008/10-363, K 2008/366, T 07.05.2008; Y 10 HD, E 2008/13640, K 2008/12456, T 13.10.2008, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[113] AYM, E 2013/74, K 2013/143, T 28.11.2013 (RG 09.05.2014, 28995): *"bir iş kazası nedeniyle belirli bir süre çalışamayacak olan sigortalı işçiye ekonomik bir güvence sağlamak amacıyla 5510 sayılı Kanun gereğince yapılan yardımlar sosyal devlet olmanın gereği olup işveren veya üçüncü kişilerin iş kazası nedeniyle işçiye karşı sorumlu oldukları tazminat borcunu ikame amacı taşımamaktadır. Bu nedenle, iş kazasından zarar gören sigortalı işçi veya hak sahibi yakınlarınca, kazada sorumluluğu bulunanlar aleyhine açılan tazminat davalarında, işveren veya üçüncü şahıslara rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin zarar veya tazminattan indirilmemesine yönelik itiraz konusu kuralda sosyal hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır. İş kazası ve meslek hastalığı primi işveren tarafından karşılanmakta ise de* ***hiç kimse kendi kastı veya kusuru ile başkasının ölmesi veya sakat kalması sonucunda meydana gelen zararlara karşı,*** **sosyal sigorta yoluna başvurarak tazminat sorumluluğundan kurtulamaz**. Böyle bir tutum, sosyal sigorta

5510 sayılı Kanun uyarınca iş kazası sonucu sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine iki ayrı sigorta türünden yardım yapılması olasılığı vardır. Bunlardan ilki iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında ölüm geliri bağlanması, ikincisi ise ölüm sigortasından ölüm aylığı verilmesidir. Bunların yanında, iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak sahiplerine cenaze ve evlenme ödeneği verilmesi de gündeme gelebilir. Sigortalıya yapılacak sağlık yardımları ise, genel sağlık sigortası içinde düzenlemiştir.[114]

Bu halde, iki Kanun birlikte değerlendirildiğinde sosyal güvenlik hukuku kapsamında yapılacak ödemelerin tümünün destekten yoksun kalma tazminatı bakımından indirim sebebi yapılacağı söylenemez. SGK tarafından yapılacak hangi ödemelerin indirim sebebi olacağı, hangilerinin ise rücu edilmesi mümkün olmadığından destekten yoksun kalma tazminatı hesabında dikkate alınmayacağının belirlenmesi gerekir. Yargıtay konuya ilişkin verdiği kararlarda ayrıca SGK tarafından işverene rücu davası açılmamış olmasının TBK m 55 hükmü uyarınca rücu edilebilecek tutarların tazminattan indirilmesine engel olmayacağını belirtmektedir.[115]

Alman hukukunda ise sosyal sigorta sistemi ya da özel sigorta kapsamında yapılan ödemelerin destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceği görüşü benimsenmektedir. Bu kapsamda yapılan yardımlar ile bağlanan aylık veya gelirlerin denkleştirme konusu edilmesi mümkün değildir.[116] İsviçre hukukunda ise söz konusu ödemelerin zarar verene rücu edilebilmesi ile ilişkilendirilerek bir değerlendirme yapılmakta, rücu edilmesi kabil ödemelerin indirim sebebi olacağı kabul edilmektedir.[117]

3. İşverene Rücu Edilebilen Ödemeler

a. Rücu Davasında İşverenin Kusurunun Etkisi

5510 sayılı Kanun anlamında işverene rücu davası açılabilmesi, sigortalının iş kazası sonucu ölümünün Kanunda yer alan işverenin "İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu" meydana gelmesine bağlıdır. Bu halde işverenin kasti olarak olumlu ya da olumsuz bir davranış

---

sisteminin amacına aykırı düşeceği gibi sigorta primi ödeyerek zararı karşılama yoluna başvuran işverenin, işçinin canına veya sağlığına zarar gelmesini önleme ödevini yerine getirmede gerekli özeni göstermekten kaçınması sonucunu da doğurabilir. ***Diğer yandan, SGK'nın iş kazası geçiren sigortalı işçi veya hak sahibi yakınlarına yaptığı ödemelerin 5510 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca işverene rücu edilebilen kısmı tazminat davasında indirim konusu yapılabildiğinden, işverenin aynı kaza nedeniyle SGK'ya ve sigortalı işçiye mükerrer tazminat ödemesi de söz konusu değildir.****"*

[114] 506 sayılı Kanun döneminde iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sigortalıya yapılacak sağlık yardımları (ayni yardımlar) da iş kazası ve meslek hastalığı sigortası içerisinde düzenlenmişti.

[115] Y 21 HD, E 2017/1253, K 2017/5008, T 08.06.2017: *"…Yukarıda yapılan açıklamalara göre, 5510 sayılı yasanın 21. maddesinde, gelir bağlanan sigortalının yaşı nedeniyle ilgililer aleyhine rücu davası açılamayacağını öngören ayrık bir düzenleme bulunmadığından, Kurum'un 2011/58 sayılı genelgesine dayanıp rücu davası açmayacak olması alacağın rücu edilebilir bir alacak olduğu sonucunu değiştirmeyecektir. Sonuç olarak, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunun 55. maddesi gereğince rücu edilmesi mümkün olan peşin değerli gelirin tazminat alacağından tenzili kanunun emredici hükmü gereğidir..."* Benzer yönde, Y 21 HD, E 2017/4683, K 2017/7250, T 03.10.2017 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[116] Röthel (n 12) 284; Wagner (n 12) BGB § 844 Rn. 78.

[117] Müller (n 6) 323; Keller, Gabi ve Gabi (n 3) 104; Oftinger ve Stark (n 5) 351.

içine girmesi ve iş kazasının bundan doğması halinde Kuruma karşı sorumluluğu mevcuttur. Ayrıca, iş kazası kasti olmamakla birlikte işverenin sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu doğmuşsa yine işveren Kuruma karşı sorumludur. İşverenin mevzuattan doğan iş sağlığı ve güvenliği yükümlülükleri oldukça geniş kapsamlıdır.

Bunun yanında Yargıtay, mevzuatta yer almamakla birlikte işverenin işçilerin iş güvenliğini korumak için gerekeni yapmakla yükümlü bulunduğunu, bu kapsamda alınması gereken önlemin sınırının aklın, bilimin ve tekniğin gerekli gördüğü her türlü tedbir olduğunu da belirtmektedir.[118]

b. İşverene Kısmen Rücu Edilebilen Ödemeler

5510 sayılı Kanunun 21. maddesine göre sigortalının ölümü ile sonuçlanan iş kazası, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere[119], Kurumca işverene ödettirilir. Bu halde SGK tarafından işverene rücu edilebilecek kalemler, yapılan ve yapılması gereken ödemeler ile bağlanacak ölüm gelirinin ilk peşin sermaye değeri olup bu miktarın belirlenmesinde işverenin kusurunun derecesi[120] dikkate alınacaktır. Diğer bir ifadeyle hak sahiplerine bağlanan ölüm gelirin tamamının değil, ilk peşin sermaye değerinin denkleştirmeye dahil edilmesi söz konusudur. Ancak bu miktarın ancak işverenin kusur oranına denk gelen kısmı rücu edilebilecek ve tazminattan indirilecektir.[121] İş kazasının meydana gelmesinde kaçınılmazlık

---

[118] Y 10 HD, E 2007/6310, K 2008/2821, T 04.03.2008; Y 10 HD, E 2014/3441, K 2015/3373, T 27.02.2015; Y 10 HD, E 2016/12837, K 2019/1680, T 26.02.2019 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[119] Bu kapsamda yapılacak hesaplama, sigortalının yaşam süresi ile zarar dönemi, sağ kalan eşin evlenme ihtimali ile kız çocuklarının evlenme yaşı gibi hususlar gözetilerek belirleniyordu. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi konuya ilişkin verdiği kararlarda eski dönemde kullanılan 1931 tarihli PMF yaşam tablosu yerine ortalama yaşam süresi TRH 2010 tablosuna göre belirlemektedir.

[120] Y 21 HD, E 2016/6023, K 2016/10373, T 21.06.2016: *"... (Rücuya tabi kısım=Kurumun sigortalıya iş kazası sigorta kolundan bağladığı sürekli iş göremezlik gelirinin ilk peşin sermaye değeri ile varsa geçici iş göremezlik ödemesi tahsislerinin sigortalının kusuruna denk gelen miktarlarının bu tahsislerden tenzili ile ortaya çıkan değerler.) ... Buna göre hak sahiplerine iş kazası neticesinde ölümden ötürü Kurumun iş kazası sigorta kolundan yaptığı bir ödeme var ise bunun hesaplanan maddi tazminattan düşülmesi esastır. Fakat bu tenzilat(düşüm) sırasında ilk peşin sermaye değerli gelirin tamamı değil rücuya tabi kısmının dikkate alınması gerekir. Bu açıklamalardan olarak eldeki davada Mahkemece hak sahiplerine iş kazası sigorta kolundan bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin rücuya tabi kısmı yerine tamamının düşüldüğü hesap raporunun hükme esas alınması doğru olmamıştır."* Aynı yönde, Y 21 HD, E 2016/10951, K 2018/665, 05.02.2018; Y 21 HD, E 2013/3030, K 2013/10398, 21.05.2013 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[121] Orhan Ersun Civan, 'İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk' (2015) 64 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1015, 1019.

mevcut ise bu halde işverenin kusuru gündeme gelmeyeceğinden rücu imkânı bulunmayacak ve bu miktarlar da tazminattan indirim sebebi oluşturmayacaktır.[122]

6098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce tazminatın hesabına esas ilk peşin sermaye değerinin, SGK tarafından bağlanan gelirin hüküm tarihine en yakın tarihteki peşin sermaye değeri olduğu kabul edilmekteydi.[123] 6098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra ise kanunun açık hükmü karşısında Yargıtay hükme en yakın tarihli peşin sermaye değeri yerine ilk hesaplanan peşin sermaye değerini indirim sebebi olarak benimsemiştir.[124] Nitekim Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde de ilk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenecektir (Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m 46/1).

5510 sayılı Kanunla getirilen düzenleme daha önce içtihatlarla da ortaya koyan sonuca paralel görünmektedir. Öte yandan doktrinde, maddede yer alan "ileride yapılması gereken ödemeler" ifadesinin ilk peşin sermaye değerini de nitelendirip nitelendirmediği değerlendirme konusu yapılmıştır. Rücu davasından sonra ortaya çıkmakla birlikte iş kazası ile illiyet bağı bulunan ilave ilaç ve tedavi giderleri, dava sonrası verilen iş göremezlik ödenekleri ile ölümün rücu davasından sonra gerçekleşmesi sebebiyle bağlanan ölüm geliri, cenaze masrafları ve evlenme ödenekleri ise tereddütsüz biçimde ikinci bir rücu davasının konusunu oluşturabilir.[125] Ancak kanaatimizce maddede geçen "gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri" ifadesi karşısında gelirlerde meydana gelen artışların ileride yapılması gereken ödemeler içerisinde değerlendirilmesi mümkün değildir.[126] Burada kastedilen sadece ileride yapılacak

---

[122] Y 21 HD, E 2016/115, K 2017/2948, T 10.04.2017: *"Kaçınılmazlık, hukuksal ve teknik anlamda, fennen önlenmesi mümkün bulunmayan başka bir anlatımla, işverence mevzuatın öngördüğü tüm önlemlerin alınmış olduğu koşullarda dahi önlenmesi mümkün bulunmayan durum ve sonuçları ifade eder."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[123] Y 21 HD, E 2007/24424, K 2008/8071, T 27.05.2008: *"Sosyal Güvenlik Kurumunun işverene yalnızca bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri oranında rücu edebilmesi, davacı zararının hüküm tarihine en yakın tarihteki verilere göre hesaplanan en son peşin sermaye değeri miktarı kadar karşılandığı gerçeğini değiştirmez."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024. Kararı isabetli bulan değerlendirmeler için ayrıca, Baycık (n 27) 150.

[124] Yaklaşımı isabetsiz bulan, Baycık (n 27) 151; Centel (n 26) 16-18; Süleyman Başterzi, 'Tartışmalar', Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Semineri, (Antalya, 26-30 Eylül 2012) 94 94. Aksi yönde, Canbolat, 'Tartışmalar', Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Semineri, (Antalya, 26-30 Eylül 2012) 99, 99-100.

[125] Ali Güzel, Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (19. Baskı, Beta Yayınları 2021), 448; A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (20. Bası, Beta Yayınları 2019) 377; Civan (n 121) 1022; Berrin Ergin, 'Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?' (2006) 1 (4) Sicil İş Hukuku Dergisi 129, 138; Başak Güneş, *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun İşverene Rücu Hakkı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011) 177.

[126] Güzel/Okur/Caniklioğlu (n 125) 486; Civan (n 121) 1022; Güneş (n 125) 177; Süleyman Başterzi ve Gaye Burcu Yıldız, 'Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu Hakkı', Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu Hakkı, İşveren Özel Eki, (Eylül 2005) 20; Resul Aslanköylü, 'Sosyal Sigortalar Kurumunun İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasından Kaynaklanan Rücu Hakkı ve İşverenin Sorumluluğu', Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu Hakkı, İşveren Özel Eki, (Eylül 2005) 35.

ödemelere ilişkin rücu hakkının saklı tutulduğudur. Farklı bir yorum yapmayı gerektiren bir muğlaklık da bulunmamaktadır.

Belirtelim ki SGK'nın rücu edebileceği tutarların indirim sebebi yapılabilmesi ancak tazminat alacaklısının kendisine SGK tarafından gelir bağlanabilecek kişilerden biri olması halinde söz konusu olur. Bu halde eş, çocuk ya da anne ve babanın tazminat talepleri değerlendirilirken de ölüm geliri bağlanması için 5510 sayılı Kanunda aranan şartları taşıyıp taşımadıklarının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Her hak sahibine bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri hak sahiplerinin her birinin zararı hesaplanırken ayrı ayrı indirilmelidir.[127]

SGK'nın işverene rücu edebilmesine olanak veren bir başka hüküm ise 5510 sayılı Kanunun 23. maddesinde yer almaktadır. Hükme göre, süresi içerisinde sigortalı olarak çalıştığı Kuruma bildirilmeyen, sonradan bildiren veya bu kayıt dışı çalışma durumu Kurumca tespit edilen sigortalıların sigortalılıklarının bildirilmesi ya da tespiti öncesinde meydana gelen iş kazasından doğan gelir ve ödenekleri Kurum tarafından ödenir. Kurum tarafından yapıla ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21. madde hükmünde yer alan yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirilir. Bu halde 5510 sayılı K m 23/2 bir kusursuz sorumluluk düzenlemesi olup Kurum tarafından yapılan tüm ödemeler ile bağlanan gelirlerin işverene rücu edilmesi gündeme gelebilir.[128] Fakat Yargıtay uygulamada her ne kadar maddede kusurun aranmayacağı düzenlenmiş olsa da rücûnun ancak işverenin kusuru oranında gerçekleştirilebileceği esasını kabul etmiş görünmektedir.[129] Yine mahkemenin konuya ilişkin kararlarında, işverene kusuru bulunmasa dahi rücu edilebileceği belirtilmekle birlikte bunda en azından hakkaniyet oranında indirim yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.[130]

Bu halde iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından doğan SGK'nın işverene karşı açabileceği rücu davası, ölüm gelirini rücu edilebilen ödeme kapsamına sokmaktadır. Ölüm sigortasından bağlanan ölüm aylığının rücu edilmesi bakımından ise ölüm aylığının malullük sigortası ile yaşlılık sigortası kapsamında bağlanması bakımından bir ayrım yapmak gerekir. Yaşlılık sigortasından doğan ölüm aylığı bakımından rücuen talep hakkına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır.[131] Ancak, malullük aylığı kapsamında bağlanan aylıklara ilişkin

---

[127] Y 21 HD, E 2000/3797, K 2000/3974, T 18.05.2000: *"Bundan başka hak sahiplerinin tazminatı ayrı ayrı belirlendikten sonra her hak sahibine kurumca bağlanan peşin sermaye değerleri zararlarından ayrı ayrı düşülmesi yerine, toplam zarardan peşin sermaye değerinin toplamının düşülmesi de isabetli olmadığı gibi hükme dayanak alınan hesap raporu da Yargıtay izleme ve denetlemesine elverişli nitelikte olmadığından anılan rapora dayanılması da isabetli sayılamaz."* <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 31.12.2024.

[128] Doktrinde ağırlıklı görüş bu yöndedir. Konuya ilişkin görüşler için, Güzel/Okur/Caniklioğlu (n 125) 454; Tuncay/Ekmekçi (n 125) 451.

[129] Y 10 HD, E 2013/25209, K 2014/1727, T 30.01.2014 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

[130] Y 10 HD, E 2012/18576, K 2013/14154, T 21.06.2013; Y 10 HD, E 2013/10546, K 2014/16615, T 08.07.2014; Y 10 HD, E 2013/14278, K 2014/5790, T 13.03.2014, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

[131] Ank BAM 26 HD, E 2019/2362, K 2022/441, 24.02.2022: *"...Buna göre; rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri yahut ifa amacı taşımayan ödemeler tazminattan indirilememekte, ... rücu edilebilir sosyal güvenlik ödemeleri bulunması halinde ise sadece ödemeler toplamının hesaplanan zarar tutarından mahsup edilmesi gerekmektedir. Zira, sigortalıya veya hak sahiplerine Kurum tarafından 5510 sayılı yasa gereği yapılmış veya*

5510 sayılı Kanunun 39. maddesinde yer alan "bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için" getirilen rücu hakkı karşısında ölüm aylığı kısmen rücu edilebilen bir sosyal güvenlik ödemesi haline gelecektir. Aynı değerlendirmenin ölüm aylığı yerine toptan ödeme yapılması durumu bakımından da geçerli olacağı kabul edilmelidir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, hak sahiplerine bağlanan gelir ve aylıklarda gerçekleşen azalma veya eksilmelere ilişkindir. Örneğin, hak sahiplerine önce ölüm geliri bağlandığı, daha sonra dava devam ederken ayrıca ölüm aylığı almaya hak kazanıldığı durumlarda ilk peşin sermaye değerinde azalma doğabilecektir. Nitekim, 5510 sayılı Kanunun 54. maddesine göre ölüm sigortası ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirlerin birleşmesi halinde, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır. Bu halde ölüm aylığının yüksek, ölüm gelirinin düşük olduğu ihtimalde gelirde gerçekleşen azalmanın rücu edilebilecek miktarın tespitinde gözetilmesi gerekir. Bu halde gelir ve aylık aynı anda bağlanmış ve gelir yarım ödenmekte ise yarım üzerinden ödenen gelire göre peşin sermaye değeri hesaplanacaktır. Gelir daha sonraki bir tarihte yarıya inmiş ise; peşin sermaye değeri, gelir başlangıç tarihi itibariyle %50 üzerinden başlangıçtaki gelir onay tarihi esas alınarak hesaplanacak, bu peşin sermaye değerine, gelir başlangıç tarihinden gelirin yarıya düştüğü tarihe kadar ödenen gelirin %50 fark oranına karşılık miktarı ilave edilecek, ancak bu şekilde hesaplanacak miktar ilk hesaplanan peşin sermaye değeri miktarını aşamayacaktır (SGK 2021/19 sayılı Genelge ile değiştirilen 2018/38 sayılı Genelge 3.4.).

Sigortalıya bağlanan sürekli iş göremezlik geliri ile yaşlılık aylığı bakımından benzer bir değerlendirme yapan Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, *"Kurumun, sigortalıya bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını isteme hakkı bulunmadığı gibi; bağlanan gelirin kesildiği veya kesilmesi gereğinin, yargılama sürecinde ortaya çıktığı durumlarda, Kurumun ödemediği veya ödeyemeyecek olduğu gelir kesimini rücuan isteyemeyeceği yönü de, tazmine yönelik davada gözetilmesi gereken genel ilkeler arasında bulunmaktadır."* ifadelerine yer vermiştir.[132] Aynı değerlendirme hak sahibinin ilk peşin sermaye değerinde belirlenen tutar kendisine ödenmeden ölüm geliri alma şartlarını kaybetmesidir. Bu halde de Kurumun ancak fiili ödeme miktarını rücu edebileceğinin kabulü gerekir.

---

ileride yapılacak olan sosyal güvenlik ödemeleri (geçici iş göremezlik ödeneği, cenaze masrafları ve kız çocuklarına verilen evlenme ödeneği) ilgililere rücu edilmekte, sigortalıya bağlanan sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının ölümü sebebiyle hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kolundan bağlanan ölüm geliri bulunması halinde de bu gelirlerin ilk peşin sermaye değeri ilgililere rücu edilmektedir... Kurum tarafından yapılmış rücu edilebilir ödemeler, ifa amacı taşıyan ödeme niteliğinde olmayıp; bu ödemeler zarar sorumlularını sadece toplam zarar miktarından, zarar görene veya hak sahibine kurumun yaptığı ödemeler kadar sorumluluktan kurtarmaktadır." Aynı yönde, Ant BAM 4 HD, E 2019/764, K 2020/114, 07.02.2020 <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

[132] Y 10 HD, E 2014/3541, K 2014/4451, T 04.03.2014. Aynı yönde, Y 10 HD, E 2012/23997, K 2013/14635, T 28.06.2013; Y 10 HD, E 2013/24605, K 2014/4435, T 04.03.2014, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

c. İşverene Rücu Edilemeyen Ödemeler

TBK m 55/1 hükmünden anlaşıldığına göre, SGK tarafından işverene karşı açılan rücu davasında işverene rücu edilebilen tutar, yukarıdaki açıklamalarımıza göre belirlenecek destek zararından düşülecek ve tazminata buna göre hükmedilecektir.

Öte yandan doktrinde, TBK m 55/1 hükmünde yer alan "rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği konusunda farklı değerlendirmeler yapıldığını da ifade etmeliyiz. Bir görüş bu ifadenin 5510 sayılı Kanunun 21/son hükmünde yer alan "rücu edilemeyen ödemeler"[133] olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir.[134] Bu halde, "İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücû edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücû edilmez." Bu görüşü savunanlar ayrıca, kamu görevlilerinin ve çalıştıkları kurumun sorumluluğunun kaldırılmasına ilişkin görüşün isabetsiz olduğunu, özellikle de kamu ve özel sektör işverenleri arasında bu yönde bir ayrım yapılmasının da Anayasanın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığını da belirtmektedir.[135]

Diğer bir görüş ise m 21/son yanında SGK tarafından yapılan ödeme ve bağlanan gelirlerden işverene rücu edilemeyen kısımların da destekten yoksun kalma tazminatı hesabına dahil edilmesi gerektiğini belirtmektedir.[136] Bu halde, m 21/son'da öngörülen ödemeler yanında, Kurum tarafından yapılan ödemeler ile bağlanan gelirlerin, özellikle işverenin kusuruyla sebep olmadıklarının, rücu edilemeyecek ödemeler kapsamında ele alınması gerekir. Nitekim gerekçede yer alan ve denkleştirmeye tabi tutulamayacak ödemeleri ilişkin, "teknik arıza, tam-kaçınılmazlık hâlindeki ödemeler ve benzeri ödemeler" ile "zarar görenin kusuruna (müterafik kusura) yansıyan sosyal güvenlik ödemeleri, tahsis tarihinden sonra meydana gelen

[133] İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücû edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücû edilmez.

[134] Levent Akın, 'Eski ve Yeni Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Karşısında İşveren ve İşveren Vekili Sorumlulukları', Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Semineri, (Antalya, 26-30 Eylül 2012) 13 21; Süleyman Başterzi (n 124) 95.

[135] Ergin (n 125) 136-137. Civan, 1042; Akın (n 134) 21; Başterzi (n 124) 95.

[136] Baycık (n 27) 146.

sosyal güvenlik ödemelerindeki artışlar, kısmi kaçınılmazlık ve teknik arıza hâlindeki ödemeler ve benzerleri" örneklerinin verilmiş olması da bu görüşü destekler görünmektedir.

Öğretide ayrıca, TBK m 55/1 hükmünde yer alan kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin denkleştirmeye tabi tutulamayacağı düzenlemesinin işverenin kusuruyla sebep olmadığı ödemeler bakımından da sorumlu olacağı gibi bir sonuç doğuracağı da belirtilmiştir. Bu görüşe göre, TBK m 417/2 hükmünde yer alan düzenleme işverenin kusursuz sorumluluğu esasına dayanmakta; m 55/1'de yer alan ifade de kusursuz sorumluluk yaklaşımını desteklemektedir.[137] Bu halde sadece işverenin kusuruyla sebep olduğu ödemeler değil, Kurumun yapmış olduğu tüm ödemeler işverenden tazminat olarak talep edilebilecektir. Gerçekten de Kurumun rücu hakkına ilişkin 5510 sayılı Kanunda yer alan düzenleme, sosyal devlet ilkesi gereği sigortalı veya hak sahiplerine yardım yapılmasını amaçlamakta; bunların destekten yoksun kalma tazminatına dahil edilmesi, işverenin Kurumun yaptığı ödemelere sebep olmamasına rağmen bunlardan sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır.[138] Bu durumda zararın tazmini ile rücu edilmesi kavramları arasında bir karmaşa yaratmakta ve hak sahiplerinin sebepsiz zenginleşmesine sebep olabilmektedir.[139]

Kanaatimizce TBK m 55/1 hükmünün hem lafzı hem de madde gerekçesi birlikte ele alındığında Kurumun sigortalı ya da hak sahiplerine yaptığı parasal yardımların da denkleştirmeye tabi tutulmaması ve sadece 5510 sayılı Kanununun 21/son hükmünde yer alan rücu edilemeyecek ödemelerin değil, zarar görenin kusuruna müteakip gelen sosyal güvenlik ödemeleri, tahsis tarihinden sonra meydana gelen sosyal güvenlik ödemelerindeki artışlar, kısmi kaçınılmazlık ve teknik arıza hâlindeki ödemeler ve benzerleri de denkleştirmeye tabi tutulamamalıdır. Yargıtay kararlarında da bu yaklaşımın benimsendiği görülmektedir.[140]

Ölümle sonuçlanan iş kazası nedeniyle Kurum tarafından hak sahiplerine yapılan ve kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin kapsamına ayrıca işverenin kusurunu aşan ödemeler de dahildir. Kurum tarafından açılan rücu davalarında sorumluluğun kapsamı işverenin kusuru göz önüne alınarak belirlendiğinden, işverenin kazanın meydana gelmesinde kısmen kusurlu bulunması halinde, kısmen rücu gerçekleşecek ve rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ortaya çıkabilecektir. Yargıtay kararlarında da işverenin kendi kusurundan yararlanamayacağı, rücû edilebilen miktar kadar indirim yapılması gerektiği ifadeleri yer almaktadır[141].

---

[137] Centel (n 26) 17.

[138] Centel (n 26) 16-17; Civan (n 121) 1042.

[139] Nurşen Caniklioğlu, 'Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtay'ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi', Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012 (Kamu-İş Yayınları 2014) 379 520.

[140] Y 21 HD, E 2012/13182 K 2012/14603, T 13.09.2012, Caniklioğlu (n 139) 517. Aynı yönde, Y 21 HD, E 2013/10945, K 2014/18666, T 25.09.2014, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 30.12.2024.

[141] Y 21 HD, E 2018/4825, K 2019/5261, T 19.09.2019, <www.lexpera.com> Erişim Tarihi: 22.01.2025.

SONUÇ

İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda destekten yoksun kalan hak sahiplerine tazminat ödenmesi hem bireysel hakların korunması hem de sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak değerlendirilmelidir. Ancak, bu tazminatın hesaplanmasına ilişkin yasal düzenlemeler ile uygulamada ortaya çıkan sorunlar arasındaki uyumsuzluklar dikkat çekicidir. Bu çalışmada öne çıkan hususlar, uygulamada yaşanan belirsizliklerin giderilmesi ve taraflar arasındaki hak dengelerinin korunmasının önemi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Destekten yoksun kalma tazminatının hukuki temelleri üzerinde durulmuş ve bu tür bir tazminatın haksız fiil sorumluluğu çerçevesinde şekillendiği vurgulanmıştır. Ancak, TBK m 55/1'in "rücu edilebilir" ve "edilemez" ödemeler arasında yaptığı ayrım, uygulamada yeterince anlaşılabilir bir çerçeve sunmamaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun rücu davalarının destekten yoksun kalma tazminatı üzerindeki etkisinin netleştirilmesi önem arz etmektedir. Mahkeme kararlarında rücu edilebilecek miktarların belirlenmesinde "ilk peşin sermaye değeri" kavramı öne çıksa da uygulamada yeknesaklığın sağlandığı söylenemez.

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamı ile tazminatın hesaplanmasında dikkate alınacak kriterlerin netleştirilmesi gerekmektedir. Destek ile destek gören arasındaki fiili ve ekonomik ilişkilerin, ayni yardım ya da hizmetlerin ekonomik karşılığının dikkate alınması tazminat hesaplamasının adil şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

SGK tarafından yapılan ödemelerin "sosyal devlet" ilkesi ile uyumlu olarak tazminattan indirime konu edilmemesi yönündeki yaklaşım desteklenmiştir. Ancak, rücu davası kapsamında talep edilebilecek ödemelerin ve bunların tazminat hesaplamasına etkisinin hem doktrinde hem de yargı kararlarında daha kesin çizgilerle belirlenmesi gerekmektedir. Özellikle, zarar verene yönelik sorumluluk çerçevesinin netleştirilmesi, taraflar arasındaki dengeyi koruyacak ve hukuki belirsizlikleri azaltacaktır. Bu çalışma, destekten yoksun kalma tazminatı hesaplamalarında hukuki ve sosyal dengelerin korunması adına yeni bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

Akartepe A, ‘Türk Borçlar Hukukuna Göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı’ (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 1994)

Akın L, ‘Eski ve Yeni Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Karşısında İşveren ve İşveren Vekili Sorumlulukları’, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Semineri, (Antalya, 26-30 Eylül 2012) 13-26

Akın L, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat* (Yetkin Yayınları 2001)

Antalya OG, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C V/1-2* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019)

Atabek R, *İş Kazası ve Sigortası* (Erdini Basım ve Yayınevi 1978)

Balcı M, Soner B, Aydoğan B ve Yener A, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları* (Yetkin Yayınları 2021)

Başterzi S, ‘Tartışmalar’, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Semineri, (Antalya, 26-30 Eylül 2012) 94-95

Baycık G, ‘Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler’ (2013 (3) Ankara Barosu Dergisi 103-170

Becker H, *Obligationenrecht, I. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen Art 1-183* (Stämpfli 1945)

Brehm R, *Das Obligationenrecht, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen Artikel 41-61 OR* (5. Auflage, Stämpfli 2021)

Burmann M, Rainer H, Hühnermann K, Jahnke J ve Wimber K, *Straßenverkehrsrecht* (27 neu bearbeitete Auflage, C. H. Beck 2022)

Caniklioğlu N, ‘İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çerçevesinde İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu’, *Prof. Dr. Turhan Esener Armağanı, I. İş Hukuku Uluslararası Kongresi* (Seçkin Yayınevi 2016) 35-70

Caniklioğlu N, ‘Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtay’ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi’, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012 (Kamu-İş Yayınları 2014) 379-531

Centel T, ‘Türk Borçlar Kanunu’nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması’ (2011) 4 (24) Sicil İş Hukuku Dergisi 15-20

Civan OE, ‘İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk’ (2015) 64 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1015-1070

Çelik A, *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk* (Baskı 3, Seçkin Yayınevi 2021)

Çelik N, Caniklioğlu N, Canbolat T ve Özkaraca E, *İş Hukuku Dersleri* (Yenilenmiş 36. Bası, Beta Yayınları 2023)

Çenberci M, *İş Kanunu Şerhi* (4. Bası, Olgaç Matbaası 1978)

Demircioğlu M ve Balsever S, 'İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonrası Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı' (2016) 74 (Özel Sayı) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Fevzi Şahlanan'a Armağan) 1167-1183

Deutsch E, *Haftungsrecht, Erster Band: Allgemeine Lehren* (Heymann 1976)

Ekmekçi Ö, 'Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Hesabının Unsurları', Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu (Galatasaray Üniversitesi 1996) 91-112

Ekmekçi Ö, Baysal B, Yayvak Namlı İ, *Uygulamalı Tazminat Hukuku* (Oniki Levha Yayınları 2022)

Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28. Baskı, Yetkin Yayınları 2023)

Eren F, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1974)

Eren F, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1975)

Eren F ve Dönmez Ü, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi C II* (2. Baskı, Yetkin Yayınları 2023)

Ergin B, 'Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?' (2006) 1 (4) Sicil İş Hukuku Dergisi 129-140

Gökyayla KE, 'Ölüm ve Bedensel Zarar' İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu (C I, M. 1-82, Editörler: Turgut Öz, Faruk Acar, Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu), (3. Baskı, Vedat Kitapçılık 2019)

Gökyayla KE, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Seçkin Yayınevi 2004)

Güneren A, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınları 2018)

Gürbüz M, *Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini* (Seçkin Yayınevi 2001)

Güzel A, Okur AR ve Caniklioğlu N, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (19. Baskı, Beta Yayınları 2021)

Hatemi H ve Gökyayla KE, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm* (5. Bası, Filiz Kitabevi 2021)

Hürzeler M, 'Versorgungsschaden: Vermögensbildung und Anrechnung güter- und erbrechtlicher Zuwendungen?' (2019) Haftung und Versicherung, 290-292

İştar C, 'İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu' (2018) 9 (34) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 123-142

Karahan MR, *Tazminat Hukuku- Maddi Tazminat Öğreti Yargıtay Kararları* (6. Baskı, Beta Yayınları 2001)

Keller M, Gabi S ve Gabi K, *Haftpflichtrecht* (3. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2012).

Kılıçoğlu M, *Tazminat Hukuku* (2. Baskı, Legal Yayıncılık 2006)

Mollamahmutoğlu H, Astarlı M ve Baysal U, *İş Hukuku* (7. Bası, Lykeion Yayınları 2022)

Müller C, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Art 1-183 OR* (Herausgeber: Andreas Furrer, Anton K. Schnyder), (3. Auflage, Schulthess 2016)

Narter S, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınları 2018)

Oftinger K ve Stark EW, *Schweizerisches Haftpflichtrecht, Erster Band: Allgemeiner Teil* (5. Auflage, Schulthess 1995)

Oğuzman MK, 'İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu' (1968) 34 (1-4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 322-342

Oğuzman MK ve Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C 2* (16. Bası, Vedat Kitapçılık 2021).

Oser H ve Schönenberger W, *Borçlar Hukuku, İkinci Kısım Madde 41-109 (TBK m. 41-108)* (Çeviren: Recai Seçkin, Ankara Yeni Cezaevi Basımevi 1950)

Özdemir ME, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku* (Vedat Kitapçılık 2014)

Özsoy R, 'Destekten Yoksun Kalma Tazminatı' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi 2024)

Reisoğlu S, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (23. Bası, Beta Yayınları 2012)

Röthel A, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen: Staudinger BGB-Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 840 -853* (15. Auflage, Gruyter Sellier 2014)

Saymen FH ve Elbir HK, *Türk Borçlar Hukuku- Umumi Hükümler* (Filiz Kitabevi 1966)

Seratlı GB, *İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Yetkin Yayınları 2003)

Spindler G, *Beck'sche Online-Kommentare- BGB* (67. Edition, C. H. Beck 2023)

Staudinger A, *Nomoskommentar, Bürgerliches Gesetzbuch-Handkommentar* (11 Auflage, Nomos 2022)

Stehle B, *Der Versorgungsschaden: Dogmatik und Berechnung* (Schulthess 2010)

Süzek S, 'Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu', Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 1996), 15-32

Süzek S, *İş Hukuku* (Yenilenmiş 22. Baskı, Beta Yayınları 2022)

Tandoğan H, *Türk Mes'uliyet Hukuku- (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet)* (1. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık 2010)

Tekinay SS, 'İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Dolayı İşverenin Sorumluluğunun Sınırlanması Meselesi' (1968) 2 (3) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 78-91

Tekinay SS, Akman S, Burcuoğlu H ve Altop A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Filiz Yayınevi 1993)

Tekinay SS, *Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1963)

Tuncay AC ve Ekmekçi Ö, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (20. Bası, Beta Yayınları 2019)

Tunçomağ K ve Centel T, *İş Hukukunun Esasları* (9. Bası, Beta Yayınları 2018)

Tunçomağ K, *Türk Borçlar Hukuku- Genel Hükümler C I,* (6. Bası, Sermet Matbaası 1976)

Tuztaş H, *Trafik Kazalarından Kaynaklanan Bedensel Zararlar- Destekten Yoksun Kalma Tazminat Davaları* (Yetkin Yayınları 2023)

Ulusan İ, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu* (Kazancı Hukuk Yayınları 1990)

Üçışık HF, *İş Sağlığı ve Güvenliği* (Ötüken Neşriyat Yayınları 2021)

Wagner G, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Schuldrecht, Besonderer Teil 3(§705-853)* (herausgegeben von Kurt Rebmann, Franz Jürgen Sacker, Roland Rüxecker, 4. Auflage, C H. Beck 2004)

Yıldız GB, 'İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu' (2010) (86) Toprak İşveren Sendikası Dergisi 5-16